

НАЦИОНАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН

ЗА ПРИМЕНУ
РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325 САВЕТА БЕЗБЕДНОСТИ
УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА – ЖЕНЕ, МИР И БЕЗБЕДНОСТ
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
(2010 – 2015)

УВОД

Разлози за доношење Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност у Републици Србији

Резолуција 1325 Савета безбедности Уједињених нација – Жене, мир и безбедност (у даљем тексту: Резолуција 1325 СБ УН) једногласно је усвојена 31. октобра 2000. године, наглашавајући последице крвавих конфликата на жене и девојке и важност улоге жена у изградњи мира и постконфликтном опоравку земље. То је једна од најважнијих резолуција УН у области мира и безбедносне политике и у сагласности је са претходно донетим конвенцијама које се односе на жене, мир и безбедност.

Резолуција је правно обавезујућа за све земље чланице УН, без потребе за додатном ратификацијом. Ради спровођења Резолуције 1325 СБ УН, 2002. године, СБ УН је подстакao земље чланице, цивилно друштво и друге релевантне актере да развију стратегије и акционе планове, са јасним циљевима и временским одредницама за уградњу родне перспективе у мировне операције и програме опоравка и реконструкције.

У извештају Генералног секретара УН из октобра 2004. године позивају се све земље чланице да припреме националне акционе планове ради одлучнијег спровођења Резолуције 1325 СБ УН.

Национални акциони планови су документа влада држава чланица УН, која садрже оперативне смернице за спровођење Резолуције 1325 СБ УН у пракси. Одлуком Владе Републике Србије, од 24. јуна 2010. године, образована је мултисекторска Радна група за израду Националног акционог плана Републике Србије за примену Резолуције 1325 СБ УН. Наведеном одлуком Министарство одбране је одређено за пружање стручне и административно-техничке потпоре Радној групи Владе.

Приступање изради Националног акционог плана посебно је значајно у земљама које су изашле из периода сукоба, као што је то случај са Републиком Србијом, јер се овим документом успостављају стандарди и механизми за заштиту жена и девојака током и након сукоба. Међутим, с обзиром да жене нису само жртве рата и насиља, већ могу да имају и активну улогу као учеснице на сукобљеним странама, али и у преговарачком процесу у смиривању сукоба и налажењу решења за мирно решавање конфликта, дугорочан развој и стабилизацију региона, овај документ пружа могућност за дефинисање такве њихове улоге у сектору безбедности и друштву у целини. Циљ овог документа је да обезбеди и равноправност учешћа, напредовања и одлучивања жена у сектору безбедности.

Стога, све појмове у тексту Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији који се односе на припаднике мушког рода треба тумачити под једнаким условима као да су саопштени и за припаднице женског рода.

Република Србија, као потенцијална чланица Европске уније (ЕУ), уважава чињеницу да је ЕУ у својим документима истакла значај равноправног учествовања мушкараца и жена у превенцији и решавању конфликта и промовисања културе трајног и одрживог мира. У оквиру Заједничке безбедносне и одбрамбене политике Европске уније (CSDP), родна перспектива мисије ЕУ остварује се и кроз присуство једног/једне или неколико саветника/саветница за родну равноправност у свим цивилним и војним мисијама, а увођење такве дужности у праксу Републике Србије представља један од задатака и новина предвиђених Националним акционим планом. Поред тога, приликом израде овог документа узета је у разматрање Стратегија ЕУ за равноправност жена и мушкараца 2010–2015. године, као и План активности за спровођење Стратегије ЕУ за равноправност жена и мушкараца 2010–2015. године.

И остале међународне организације су у овој резолуцији препознале могућност да се боље и ефикасније користе људски капацитети за ефективнији одговор на кризне и посткризне ситуације. Тако, НАТО је у септембру 2009. године донео Директиву (D-40-1) којом се све чланице програма НАТО и Партнерство за мир упућују на уградњу препорука из Резолуције 1325 СБ УН, у смислу успостављања родне равноправности у командној структури НАТО, укључујући и неке мере за заштиту жена током оружаних сукоба. Такав приступ је интероперабилан, имајући у виду сличне стандарде и акционе планове Сектора за мировне операције УН (УН ДПКО) и ЕУ, ОЕБС и Савета Европе (СЕ). Такође, наведене структуре се доследно ангажују на спречавању насиља над женама у кризним и ванредним ситуацијама, као и у промовисању учешћа жена у изградњи мира.

Усвајање Националног акционог плана, ради примене Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији, потврђује намеру Владе Републике Србије да активно доприноси процесима изградње мира, стабилности и безбедности, пре свега у свом непосредном окружењу – у региону југоисточне Европе, затим и у Европи – кроз свеобухватан процес европских интеграција, и у свету – учешћем представника Републике Србије у мултинационалним операцијама и на међународним скуповима посвећеним миру, положају жена и безбедности.

Принципи, циљеви и одређења садржани у другим документима

Основни принципи, циљеви и одређења садржани у Националном акционом плану за примену Резолуције 1325 СБ УН полазе од људске безбедности, родне равноправности и поштовања и унапређивања људских права жена који су садржани у усвојеним националним и међународним документима:

- *Устав Републике Србије* утврђује начела владавине права, социјалне правде, равноправности полова, грађанске демократије, људских и мањинских права и слобода, као и права која проистичу из потврђених међународних уговора и општеприхваћених правила међународног права, на чијим начелима се развија политика једнаких могућности и тиме омогућава стварање услова за потпуни развој и унапређење положаја жена у свим областима друштвеног живота, укључујући и безбедност, ради остваривања људских права жена и слобода, равноправно са мушкарцима. У Уставу Републике Србије (члан 15.) утврђено је да држава јемчи равноправност жена и мушкараца и развија политику једнаких могућности. У делу који се односи на људска права и слободе (члан 23.) утврђено је да је људско достојанство неприкосновено и сви су дужни да га поштују и штите, као и да свако има право на слободан развој личности, ако тиме не крши права других зајемчена Уставом. Такође, чланом 27. Устава, утврђено је да свако има право на личну слободу и безбедност.

- *Национални миленијумски циљеви развоја у Републици Србији*, полазећи од Миленијумске декларације УН из 2000. године, утврђују неколико задатака релевантних за остваривање родне равноправности, побољшање положаја жена и развоја концепта људске безбедности.

Ти задаци су:

1. промовисање равноправности међу половима и већих права жена (до 2015. године преполовити економске неједнакости између жена и мушкараца);
2. повећање заступљености жена на свим нивоима политичког одлучивања на квоту од најмање 30% (до 2015);
3. стварање системских претпоставки за остваривање родне равноправности (доношење националних планова за спровођење политичких и стратегијских докумената који се односе на равноправност полова, будући да тај циљ није реализован до 2008. године у Републици Србији);

4. развијање система заштите жена жртава насиља и систем превенције насиља над женама (до 2015. године).

• *Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период од 2009. до 2015. године* („Службени гласник РС”, број 115/09) садржи основне принципе који доприносе развијању политике једнаких могућности и побољшању људских права у систему родне равноправности у Републици Србији.

• *Национални програм за интеграцију Републике Србије у Европску унију* (2008) дефинише следећа опредељења:

1. подстицање развоја Центра за мултинационалне операције и учешће припадника Војске Србије у мировним мисијама, уз испуњење обавеза које проистичу из чланства у програму Партнерство за мир;

2. подстицање учешћа у мултинационалним војним вежбама на територији Републике Србије и на територијама држава чланица Партнерства за мир и НАТО-а;

3. усвајање закона који ће обезбедити правни оквир за ангажовање припадника Војске Србије и Министарства одбране у пружању помоћи цивилном становништву (Закон о цивилној заштити, Закон о управљању кризама и др);

4. сарадња са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију;

5. смањивање стопе криминалитета и других негативних појава и кривичних дела против уставног уређења и безбедности Републике Србије, против човечности и других добара заштићених међународним правом;

6. унапређивање приступа правди, промовисање добрих међуетничких односа, заштите права жена и деце, као и унапређивање институционалне подршке жртвама дискриминације и др.

• *Декларација Народне скупштине Републике Србије о осуди злочина у Сребреници* („Службени гласник РС”, број 20/10) садржи следећа опредељења: осуђује се злочин извршен над бошњачким становништвом јула 1995. године, на начин утврђен пресудом Међународног суда правде; пружа се пуна подршка у процесуирању ратних злочина за успешно окончање сарадње са Међународним кривичним трибуналом за бившу Југославију; позивају се све некадашње сукобљене стране у Босни и Херцеговини, као и у другим државама бивше Југославије да наставе процес помирења и изражава очекивање да ће и органи других држава са територија бивше Југославије осудити злочине против припадника српског народа.

• *Декларација Народне скупштине Републике Србије о осуди злочина учињених над припадницима српског народа и грађанима Србије* („Службени гласник РС”, број 74/10) садржи следећа опредељења: најоштрије се осуђују злочини учињени над припадницима српског народа и грађанима Србије током оружаних сукоба у Републици Хрватској, Босни и Херцеговини и на Косову и Метохији; изражава се жаљење и солидарност са жртвама НАТО бомбардовања; позивају се сви међународни чиниоци да до краја истраже и на адекватан начин казне починиоце злочина над српским народом и грађанима Србије и трагају за решењима како се овакве жртве никада не би поновиле.

Нормативни оквир Националног акционог плана

Нормативни оквир Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН садржан је у Уставу Републике Србије којим се гарантује равноправност жена и мушкараца, забрањује сваки вид непосредне или посредне дискриминације с обзиром на припадност одређеном полу и утврђује могућност увођења посебних мера чији је смисао да се изграде претпоставке

за постизање пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима (члан 15. и члан 21. став 4. Устава).

Устав Републике Србије изричито прописује да су општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Републике Србије, као и да се непосредно примењују (члан 16. став 2. Устава).

Бројним међународним документима установљене су обавезе држава потписница да унапређују родну равноправност, да предузимају активности и усвајају мере, укључујући и посебне мере усмерене на стварање једнаких могућности и отклањање свих облика дискриминације, како би створиле социјални амбијент у коме ће бити достигнути стандарди родне равноправности.

Република Србија је ратификовала велики број међународних докумената о људским правима и потписница је скоро свих међународних конвенција у области људских права, права жена и деце и међународног хуманитарног права, усвојених под окриљем Уједињених нација од којих је најважнија *Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена* (CEDAW).

Усвајањем Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН, Република Србија исказује спремност да поштује међународне обавезе које је прихватила и одлучност да у својој политици примени наведену резолуцију УН и непосредно се ангажује на њеној реализацији.

Међународни документи:

Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 11/81); Опциони протокол уз Конвенцију о елиминацији свих облика дискриминације жена („Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, број 13/02); Пекиншка декларација и Платформа за акцију, усвојена на Четвртој светској конференцији о женама, 1995. године; Међународни пакт о грађанским и политичким правима; Резолуција Генералне скупштине УН 2200 А (XXI), 1966 („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 7/71); Факултативни протокол уз Међународни пакт о грађанским и политичким правима („Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, број 4/01); Најробиска правила о побољшању будућег положаја жена, УН, 1985; Бечка декларација и Акциони програм УН, 1993; Универзална декларација о правима човека, усвојена на заседању Генералне скупштине УН, 1948; Миленијумски циљеви развоја УН, усвојени на Миленијумском самиту УН (2000); Резолуција 1325 СБ УН (2000); Резолуција 1820 СБ УН (2008); Резолуција 1888 СБ УН (2009); Резолуција 1889 СБ УН (2009); Резолуција Генералне скупштине УН, А/64/L.56 (2010); Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Савет Европе, 1950, измењена у складу са Протоколом број 11 („Службени лист СЦГ – Међународни уговори“, број 9/03, 5/05 и 7/05 – исправка); Декларација о једнакостима између жена и мушкараца као фундаментални критеријум демократије, Савет Европе, 1997; Конвенција о политичким правима жена, 1953; Декларација о политици супротстављања насиљу према женама у демократској Европи, ЕУ, 1993; Повеља за европску безбедност, 1999; Универзална декларација о демократији, 1997; Резолуција 2025 Европског парламента „О учешћу жена у мирном решавању сукоба“ (2000); Резолуција 1464 Савета Европе „Жене и религија у Европи“ (2005); Резолуција 1580 Парламентарне скупштине Савета Европе „Опасности од креационизма у образовању“ (2007); Декларација Уједињених нација о правима и одговорностима појединаца, група и друштвених органа којом се унапређују и штите универзално призната људска права и основне слободе (2004); Извештај о одрживом развоју Уједињених нација (1994); Конвенције о статусу избеглица и њених протокола („Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, број 6/01); Женевска конвенција за побољшање положаја рањеника и болесника сувоземних војних снага – I Женевска конвенција („Службени лист ФНРЈ – Међународни уговори“, број 7/60); Женевска конвенција за побољшање положаја рањеника, болесника и бродоломаца поморских оружаних снага – II Женевска конвенција („Службени лист ФНРЈ“, број 24/50); Женевска конвенција за поступање са ратним заробљеницима – III Женевска конвенција („Службени лист ФНРЈ“, број 24/50); Женевска конвенција о заштити цивила за време рата – IV Женевска конвенција („Службени лист ФНРЈ“, број 24/50); Допунски протокол уз женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртава међународних оружаних сукоба – Протокол I („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 16/78); Допунски протокол уз женевске конвенције од 12. августа 1949. године о

заштити жртава немеђународних оружаних сукоба – Протокол II („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 16/78); Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 16/78); Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Службени гласник ФНРЈ“, број 2/50); Међународна конвенција против узимања талаца („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 9/91); ОЕБС-ов Акциони план 2004. за унапређење равноправности полова (ОЕБС – Решење број 14/04, Министарско веће, Софија, 2004); Директива 40-1 НАТО и ПЗМ о уградњи Резолуције 1325 СБ УН и перспективама родне равноправности у командној структури НАТО, укључујући и мере за заштиту жена током оружаног сукоба (Vi-SC Directive 40-1, NATO, September 2009).

Унутрашње законодавство обезбеђује претпоставке за остваривање заштите од дискриминације и људске безбедности низом системских закона који регулишу ову област:

- *Закон о забрани дискриминације* („Службени гласник РС“, број 22/09) уређује општу забрану дискриминације, облике и случајеве дискриминације, као и поступке заштите од дискриминације и установљава повереника за заштиту равноправности који делује као самосталан државни орган, независан у обављању послова утврђених овим законом;
- *Закон о равноправности полова* („Службени гласник РС“, број 104/09) уређује стварање услова за вођење политике једнаких могућности остваривања права жена и мушкараца у свим областима друштвеног живота, доношење прописа и предузимање посебних мера за спречавање и отклањање дискриминације засноване на полу и роду, као и поступак правне заштите лица изложених дискриминацији;
- *Закон о спречавању злостављања на раду* („Службени гласник РС“, број 36/10), који је ступио је на снагу 05.06.2010. године, а примењује се од 04.09.2010. године, предвиђа поступке правне заштите лица која су изложена дискриминацији, злоупотреби и насиљу, укључујући и сексуално насиље на раду;
- *Кривични законик* („Службени гласник РС“, бр. 85/05, 88/05 – исправка, 107/05 – исправка, 72/09 и 111/09) у делу које се односи на кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом, инкриминише сва злочина која се сврставају у тзв. међународне злочине;
- *Закон о сарадњи са Међународним кривичним судом* („Службени гласник РС“, број 72/09); утврђује начин, обим и облике сарадње државних органа Републике Србије са Међународним кривичним судом, пружање правне помоћи том суду и извршење његових одлука, посебно поступака за кривична дела прописана чланом 5 Статута Међународног кривичног суда, односно за кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом;
- *У области одбране и безбедности*: Закон о одбрани („Службени гласник РС“, бр. 116/07, 88/09, 88/09 - др. закон и 104/09 - др. закон), Закон о Војсци Србије („Службени гласник РС“, бр. 116/07, 88/09), Закон о полицији („Службени гласник РС“, број 101/05 и 63/09 - УС), Закон о цивилној служби („Службени гласник РС“, број 88/09), Закон о основама уређења служби безбедности („Службени гласник РС“, број 116/07), Закон о Безбедносно-информативној агенцији („Службени гласник РС“, бр. 42/02 и 111/09), Закон о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији („Службени гласник РС“, број 88/09), Закон о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије („Службени гласник РС“, број 88/09), Закон о војној, радној и материјалној обавези („Службени гласник РС“, број 88/09).

Стратегијски оквир за доношење Националног акционог плана

Мере и активности предвиђене Националним акционим планом за примену Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији ослањају се на одређења садржана у стратегијским документима којима је Република Србија дефинисала своју политику у области друштвеног развоја, европских интеграција, одбране, безбедности, унапређења родне равноправности и заштите жена, а то су:

- *Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период од 2009. до 2015. године* утврђује целовиту и усклађену политику државе ради елиминисања дискриминације жена, побољшања њиховог положаја и интегрисања родне перспективе у све области деловања институција система. Наведеном стратегијом дефинисани су следећи циљеви:

1. повећање учешћа жена у процесима одлучивања и остваривање родне равноправности;
2. побољшање економског положаја жена и остваривање родне равноправности;
3. остваривање родне равноправности у образовању;
4. побољшање здравља жена и унапређивање родне равноправности у здравственој политици;
5. превенција и сузбијање насиља над женама и унапређење заштите жртава;
6. уклањање родних стереотипа у средствима јавног информисања и промоција родне равноправности.

Спровођење наведених стратегијских циљева је конкретизовано усвојеним *Акционим планом за спровођење Националне стратегије за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период од 2010. до 2015. године* („Службени гласник РС”, број 67/10).

- *Стратегија интегрисаног управљања границом у Републици Србији* („Службени гласник РС”, број 11/06), као стратешки документ за заједничко управљање границом од стране граничних служби, предвиђа и активно учешће жена у редовним пословима контроле државне границе који се односе на лица, транспортна средства и робу, што подразумева провере на граничним прелазима, спречавање неконтролисаног улаза преко граница, укључујући питања везана за тражење азила и поступање према ухапшеним особама без докумената, у складу са међународном повељама и конвенцијама. Такође, жене врше и послове контроле државне границе везане за разне видове безбедносних повреда граница.

- *Стратегија борбе против трговине људима у Републици Србији* („Службени гласник РС”, број 111/06), и *Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља* („Службени гласник РС”, број 122/08), још експлицитније доприносе унапређењу институционалног оквира, превенције, помоћи, заштите жена и деце од илегалне трговине и насиља, као и реинтеграције жртава у друштвени систем, унапређењу међународне сарадње, праћењу и евалуацији остварених резултата итд.

- *Стратегија супротстављања илегалним миграцијама у Републици Србији за период од 2009. до 2014. године* („Службени гласник РС”, број 25/09), доприноси унапређењу контроле прекограничног кретања људи и смањења безбедносних ризика услед неконтролисаног кретања миграната и трговине људима.

- *Стратегија за смањивање сиромаштва* (2002), у којој су жене препознате као угрожена друштвена група, а посебно Ромкиње, жене које су у категорији избеглица и расељених лица, жене са села и, у складу с тим, предвиђене су мере за побољшање њиховог положаја.

- *Стратегија националне безбедности Републике Србије* („Службени гласник РС”, број 88/09), садржи део у коме се, као основне вредности у области безбедности, промовишу: сло-

бода, једнакост, изградња и очување мира, владавина права, демократија, социјална правда, људска права и слободе, национална, расна и верска равноправност и равноправност полова, неповредивост имовине и очување животне средине. У овој стратегији изражен је став да је Република Србија привржена поштовању обавеза које проистичу из Повеље УН, принципа Универзалне декларације о људским правима и Хелсиншког завршног акта, да је опредељена да развија и унапређује све аспекте безбедности, да је посвећена стварању услова за унапређење људске безбедности, побољшању улоге и положаја жена у процесима одлучивања и јачању државних механизма за обезбеђење равноправности полова.

- *Стратегија одбране Републике Србије* („Службени гласник РС”, број 88/09), наглашава да Република Србија кроз мир и стабилност доприноси изградњи и јачању безбедности, изграђује и јача сопствене капацитете и способности за одбрану, као и да заједнички делује са другим државама и доприноси јачању националне, регионалне и глобалне безбедности. Овом стратегијом дефинисани су витални одбрамбени интереси Републике Србије, укључујући заштиту безбедности грађана, изградњу поверења, унапређивање безбедности и стабилности у региону, сарадњу и партнерство са међународним безбедносним организацијама и институцијама демократских држава и друго.

I. ИНСТИТУЦИЈЕ – ФОРМИРАЊЕ И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ МЕХАНИЗАМА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Показатељи реалног стања и кључни проблеми

Мир и безбедност су данас прихваћени као јавно добро, а имајући то у виду, основна мисија државе је да обезбеди заштиту свих грађана, односно заштиту њихових људских права, а у складу са Миленијумским циљевима организације Уједињених нација и са Резолуцијом 1325 СБ УН – заштита права и положаја жена је од прворазредног значаја.

Република Србија, као чланица Уједињених нација и земља која тежи пријему у чланство Европске уније, изражава посебну заинтересованост да се посвети циљу остваривања људских права, са посебним нагласком на побољшање положаја жена у друштву. У периоду од 2000. године до данас дошло је до многих позитивних помака у правцу испуњавања међународних обавеза и прихваћених конвенција и стандарда. Основан је Савет за равноправност полова Владе Републике Србије, формиран је посебан орган управе у саставу Министарства рада и социјалне политике – Управа за родну равноправност, формирано је Министарство за људска и мањинска права које је надлежно за израду периодичних извештаја о примени Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена, као и Одбор за равноправност полова Народне Скупштине Републике Србије. Осим тога, утврђени су приоритети деловања и мера ради побољшања положаја жена и унапређивања родне равноправности, усвојена је Национална стратегија за побољшање положаја жена и унапређивање родне, Национална стратегија за превенцију и заштиту деце од насиља, као и Акциони план за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период од 2010. до 2015. године. Такође, усвојене су измене кривичног, радног и породичног законодавства. Принцип родне равноправности је укључен у Закон о забрани дискриминације, као и у неке од државних стратегија, а донет је и системски закон у овој области – Закон о равноправности полова. Међутим, поред наведеног, веома је битно да се обезбеди веће учешће жена на свим нивоима демократског одлучивања, као и да им се додели већа улога у процесу доношења одлука које имају утицај на сектор безбедности.

Применом Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији се стварају могућности да улога жена у сектору безбедности постане значајнија и уочљивија. Применом Резолуције 1325 СБ УН ојачава се улога жена у реформским процесима у Републици Србији и подржава се ангажовање жена у безбедносним структурама на локалном, националном и регионалном нивоу и уједно стварају услови за уважавање принципа родне равноправности, дефинисаних Законом о равноправности полова у пракси. Објективне околности утицале су на спорост у примени Резолуције 1325 СБ УН у тзв. земљама у транзицији и постконфликтним друштвима на простору Западног Балкана. Неопходно је поменути напоре невладиних организација, а пре свега организација жена у регионалном повезивању на простору бивше Југославије током конфликта и у процесима изградње мира. Организације жена биле су прве које су обновили прекинуте везе између зараћених страна, доследно се залагале за мировне процесе и прве проговориле о ратним злочинима, нарочито злочинима против жена и цивилног становништва уопште. Посебно издвајамо значај иницијалног пројекта Београдског фонда за политичку изузетност – Улога жена у изградњи нове безбедносне парадигме у Србији, који је био посвећен представљању могуће улоге жена у безбедности у контексту Резолуције 1325 СБ УН, као и пројекат израде смерница за писање Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН. Пројекат израде смерница за писање Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији подржали су: Мисија ОЕБС-а у Републици Србији, Министарство спољних послова Краљевине Норвешке, УНИФЕМ и Канадски фонд.

Влада Републике Србије је 13. фебруара 2009. године усвојила Националну стратегију за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности у Републици Србији за период од 2009. до 2015. године. На седници одржаној 24. јуна 2010. године, Влада Републике Србије је донела Одлуку о образовању Радне групе за израду Националног акционог плана Републике Србије за примену Резолуције 1325 СБ УН. Наведеном одлуком утврђено је да ће стручну и административно-техничку потпору Радној групи у изради Националног акционог плана пружати Министарство одбране. Разлози за овакву одлуку су садржани у чињеници да се садржај Резолуције 1325 СБ УН већим делом односи на улогу жена у систему безбедности или жена цивила које трпе последице деловања снага безбедности у рату и миру, те је стога потребно да одредбе Резолуције 1325 СБ УН буду имплементирани најпре у систему безбедности Републике Србије, чији је део и Министарство одбране, заједно са другим институцијама и удружењима.

Међутим, тренутно не постоје одговарајући институционални механизми за спровођење Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН и стога ће они бити утврђени у оквиру овог документа и формиран од стране надлежних државних органа. Током израде Националног акционог плана, у Министарству одбране су по први пут утврђени јединствени индикатори и добијени показатељи постојећег стања у Републици Србији уз пуну сарадњу са Министарством унутрашњих послова, Министарством финансија – Управа царина, Министарством спољних послова, Безбедносно-информативном агенцијом, Министарством правде – Управа за принудно извршење кривичних санкција, Министарством за људска и мањинска права, Министарством рада и социјалне политике – Управа за родну равноправност, Министарством за државну управу и локалну самоуправу, Министарством просвете, Министарством за Косово и Метохију, војним и криминалистичко-полицијским школама и академијама, Институтом за стратегијска истраживања Министарства одбране, Републичким заводом за статистику Србије и удружењима, а посебно онима које се баве заштитом права жена и које су иницирале доношење Националног акционог плана у Републици Србији и уз учешће и подршку представника ОЕБС-а. Утврђени индикатори положаја жена у Републици Србији, на основу Резолуције 1325 СБ УН, су усаглашени са препорукама Генералног секретара УН о индикаторима приликом доношења националних акционих планова, препорукама СЕ о индикаторима и документом НАТО и ПЗМ Д 40-1, као и одговарајућим документима ОЕБС-а који се односе на наведену Резолуцију.

Стварање институционалних механизма за примену Националног акционог плана

Поред установљених механизма за родну равноправност на републичком, покрајинском и локалном нивоу (Одбор за равноправност полова Народне скупштине Републике Србије, Савет за равноправност полова Владе Републике Србије, Повереник за заштиту равноправности, Заштитник права грађана, Управа за родну равноправност у оквиру Министарства рада и социјалне политике, институционални механизми АП Војводине и локалне комисије за родну равноправност), на основу препорука Генералног секретара УН за израду националних акционих планова за спровођење Резолуције 1325 и смерница за израду овог документа, а ради обезбеђења системских предуслова за спровођење Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији, потребно је установити и нова институционална тела и механизме родне равноправности (РР механизми).

Институционална тела

Политички савет за спровођење Националног акционог плана (Политички савет) је политичко тело на високом нивоу кога чине државни секретари, председници скупштинских одбора и руководиоци механизма родне равноправности. Функција овог тела је да непосредно брине о стварању политичких услова за реализацију циљева и активности Националног акционог плана на основу Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији, извештава једном годишње Владу Републике Србије и Народну скупштину Републике Србије о резултатима спровођења Националног акционог плана и, по потреби, учествује на конференцијама међународног значаја у вези са Резолуцијом 1325 СБ УН. За установљавање оваквог тела и његово функционисање потребно је обезбедити одговарајуће политичке, финансијске и техничке предуслове у Влади Републике Србије.

Мултисекторско координационо тело за спровођење Националног акционог плана (Мултисекторско координационо тело) је оперативно тело Владе Републике Србије које се стара о реализацији циљева и задатака Националног акционог плана. Њега сачињавају представници министарстава која су носиоци појединих активности предвиђених Националним акционим планом, а који су непосредно ангажовани у својим министарствима на спровођењу Резолуције 1325 СБ УН. За установљавање оваквог тела и његово функционисање, потребно је обезбедити одговарајуће организационе јединице, финансијске и техничке предуслове у Влади Републике Србије и појединим ресорним министарствима.

Надзорно тело за спровођење Националног акционог плана (Надзорно тело) је демократски надзорни механизам за спровођење Националног акционог плана, који је формирала Народна скупштина Републике Србије, кога чине представници надлежних одбора Народне скупштине Републике Србије и механизма родне равноправности. Ово тело контролише и надзире рад свих органа и механизма за спровођење Националног акционог плана а редовно му Политички савет и Мултисекторско координационо тело подносе шестомесечни и годишњи извештај.

Аналитичке групе или истраживачки тимови при надлежним министарствима/управама/агенцијама у сектору безбедности за праћење, годишње планирање и иницирање спровођења Националног акционог плана у пракси, утврђивање статистичких и других показатеља спровођења Националног акционог плана на основу утврђених индикатора, садржаних у прилогу Националног акционог плана, односно министарства/управе/агенције који су у Националном акционом плану наведени као носиоци појединих активности, на основу постојећих људских ресурса формирају аналитичке групе или истраживачке тимове за утврђивање, анализу и обраду података добијених на основу индикатора постојећег стања у вези са спровођењем Националног акционог плана. Ове групе или тимови су оперативно задужени за израду редовних шестомесечних извештаја о примени Националног акционог плана за Мултисекторско координационо тело, за Надзорно тело, као и Годишњих извештаја за Политички савет итд. Ови тимови оперативно сарађују са саветником/саветницом министра за родну равноправност и са „особама од поверења“ који ће бити установљени у надлежним министарствима у сектору безбедности, али и са другим научноистраживачким институцијама у земљи и иностранству и невладиним сектором у Републици Србији.

Механизми родне равноправности

„Особа од поверења“ је лице које пружа примарну колегијалну помоћ. „Особа од поверења“, жена или мушкарац, бира се тајним гласањем на 60 запослених, тј. бира се једно лице на ни-

воу једне организационе јединице (нпр: ранга управе, службе, бригаде и сл.) министарства/управе/агенције.

Кандидате за „особе од поверења“ јавно предлажу сви запослени. Непосредни избор се организује заокруживањем броја испред кандидата за „особу од поверења“ на понуђеној листи, тајним гласањем, у складу са актом о избору. „Особа од поверења“ се бира на период од четири године и она посредује, саветује и предузима мере ради решавања конкретних спорних питања из области родне равноправности и дискриминације.

Наведено лице пролази обуку како би могло да помогне колеги/колегиници у стресним ситуацијама. Помоћ може да иде у оба смера, тако што „особа од поверења“, може реаговати без захтева запосленог коме је помоћ потребна, када се утврди да постоји потреба за тим или на захтев лица коме је помоћ потребна. Обављају се појединачни и групни разговори. Уколико „особа од поверења“ не реши проблем, запослени се упућује на сарадњу са одговарајућим стручним службама (психолошка, правна, кадровска и друге службе).

„Особа од поверења“ је у обавези да чува податке до којих је дошла у обављању ове врсте помоћи, осим података који се односе на извршавање кривичних дела. „Особа од поверења“ обавља наведену функцију у оквиру послова радног места на коме је распоређена.

Саветник/саветница за родну равноправност министра/директора је механизам за увођење родне перспективе у политике и програме Министарства одбране, Министарства унутрашњих послова, Министарства финансија – Управи царина и Безбедносно-информативној агенцији.

Под саветником/саветницом за родну равноправност министра/директора се подразумевају посебни саветници министра/директора, сагласно члану 27. Закона о државној управи (Службени гласник РС, бр 79/05 и 101/07); чија се активност огледа у препорукама за увођење политике родне равноправности и примене Националног акционог плана, предлагању мера за њено унапређење, учешћу на међународним и домаћим конференцијама посвећеним родним питањима, као и у пружању помоћи аналитичким групама и истраживачким тимовима и „особама од поверења“ у решавању питања од интереса за постизање родне равноправности у систему безбедности и испуњавању циљева и задатака Националног акционог плана.

Саветник/саветница за родну равноправност у свим цивилним и војним мисијама је механизам за увођење родне перспективе у систем безбедности, а који се остварује кроз присуство од једног/једне или у случају бројнијег контингента и неколико саветника у цивилним и војним мисијама, а увођење такве дужности у праксу Републике Србије представља један од задатака и новина предвиђених Националним акционим планом, у складу са праксом у мисијама Уједињених нација и Европске уније.

Независни мониторинг врши јавност у целини, којој путем медија треба пружити информације о свим фазама и резултатима спровођења Националног акционог плана. Надгледање испуњавања Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН може да врши и Савет за родну равноправност, Повереник за заштиту равноправности, Заштитник грађана, Повереник за информације од јавног значаја, као и представници удружења из невладиног сектора. Неопходно је обезбедити у свим фазама процеса независног мониторинга учешће и одговарајућих тела на покрајинском и локалном нивоу која се баве родном равноправношћу.

Родно одговорно буџетирање подразумева операционализацију политике родне равноправности финансијском подршком активностима и програмима предвиђених Акционим планом за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период од 2009. до 2015. године и Националним акционим планом за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у Републици Србији (2010-2015).

Појам и пракса родног буџетирања су новијег датума, јер га је по први пут у политичку терминологију увео Савет Европе 2005. године, али данас представља стандард у политичкој

практи у демократским и развијеним земљама. Под овим појмом подразумева се спровођење родне политике у пракси на тај начин што се сматра да без уважавања потреба више од половине заједнице коју чине жене, нема праведне расподеле средстава. За национални буџет сваке земље чланице Европске уније то значи да родна перспектива представља једну од полазних основа у изради и реализацији буџета.

Родно одговорно буџетирање обухвата поступке који се односе и на родну анализу буџета – од прикупљања прихода до њиховог распоређивања којима се прати утицај расподеле буџетских средстава на жене и мушкарце, како би се унапредила политика родне равноправности и елиминисала неравноправност и дискриминација жена.

У конкретном случају, средства за реализацију активности утврђених Националним акционим планом за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација (2010-2015) обезбедиће Министарство финансија Републике Србије, на основу годишњих планова и исказаних потреба надлежних министарстава/управа/агенције у сектору безбедности. Уколико постоје могућности, пројекти који произилазе из примене Националног акционог плана, а односе се на превенцију и сузбијање насиља над женама, бесплатну правну заштиту жена, едукацију, истраживачке и развојне програме који доприносе унапређењу положаја жена и родној равноправности у сектору безбедности, поред финансирања из редовних годишњих буџетских средстава појединих министарстава, могу бити суфинансирани и реализовани у сарадњи са УНИФЕМ-ом, Мисијом ОЕБС-а у Републици Србији, Европској унији или са другим домаћим и страним партнерима.

Табеларни приказ изградње институционалних механизма за спровођење Националног акционог плана (Табела 1)

I. ИНСТИТУЦИЈЕ – ФОРМИРАЊЕ И ФУНКЦИОНИСАЊЕ ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ МЕХАНИЗАМА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА					
Општи циљ – Обезбеђење институционалних механизма за спровођење Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 Савета безбедности Уједињених нација у Републици Србији					
Редни број	Посебни циљеви	Активности		Носиоци активности и сарадници	Временски оквир
1	2	3		4	5
1	Обезбеђивање системских предуслова за спровођење Националног акционог плана за примену Резолуције 1325 СБ УН у Републици Србији	1.1.	Доношење Одлуке Владе о образовању Политичког савета за спровођење Националног акционог плана. Политички Савет чине државни секретари из: Министарства одбране, Министарства унутрашњих послова, Министарства спољних послова, Министарства за људска и мањинска права, Министарства рада и социјалне политике, Министарства финансија, Министарства просвете, Министарства правде, Министарства за Косово и Метохију, Министарства културе, као и руководиоци: Управе за родну равноправност Министарства рада и социјалне политике, руководиоци организационе јединице надлежне за послове логистике из Безбедносно-информативне агенције, председник Одбора за равноправност полова Народне скупштине, председник Одбора за одбрану и безбедност Народне скупштине, председник Савета за родну равноправност Владе, Повереник за заштиту равноправности, Заштитник грађана и Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности.	Влада у сарадњи са наведеним органима државне управе и националним механизмима за родну равноправност	2010 – 2011.
1	2	3		4	5

		1.2.	<p>Доношење Одлуке Владе о образовању Мулти-секторског координационог тела за спровођење Националног акционог плана. Мултисекторско координационо тело чине представници министарстава и других субјеката који су носиоци активности предвиђених Националним акционим планом: Министарства одбране, Министарства унутрашњих послова, Министарства спољних послова, Министарства за људска и мањинска права, Министарства рада и социјалне политике, Министарства финансија, Министарства за Косово и Метохију, Министарства просвете, Министарства правде, Министарства културе, Безбедносно-информативне агенције, образовних и научних институција, механизми за спровођење родне равноправности на свим нивоима.</p>	Влада	2010 – 2011.
		1.3.	<p>Доношење Одлуке Народне скупштине о образовању Надзорног тела за праћење спровођења Националног акционог плана. Надзорно тело чине: народни посланици Народне скупштине; представници одбора Народне скупштине: Одбора за равноправност полова; Одбора за одбрану и безбедност; Одбора за иностране послове; Одбора за рад, борацка и социјална питања и Одбора за правосуђе и управу и Повереница за заштиту равноправности.</p>	Народна Скупштина	2010 – 2011.
		1.4.	<p>У Савет за равноправност полова Владе именовати и представника/представницу Министарства одбране.</p>	Влада	2010 – 2011.

1	2	3		4	5
		1.5.	У сектору безбедности, предвидети радно место саветника/саветнице за родну равноправност министра одбране, министра унутрашњих послова, директора Управе царина Министарства финансија, директора Управе за извршење кривичних санкција Министарства правде и директора Безбедносно-информативне агенције и именовати на ту дужност особу која је већ запослена на неодређено време у наведеним институцијама у сектору безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина, Министарство правде – Управа за извршење кривичних санкција и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2011.
		1.6.	У сектору безбедности, у Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова, Министарству финансија – Управа царина, Министарству правде – Управа за извршење кривичних санкција и Безбедносно-информативној агенцији изабрати, обучити и успоставити „особе од поверења“ са мандатом на четири године.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина, Министарство правде – Управа за извршење кривичних санкција и Безбедносно-информативна агенција	2011 – 2015.
		1.7.	<p>Формирати аналитичке групе или истраживачке тимове у ресорним министарствима/управама/агенцијама за праћење спровођења Националног акционог плана, за прикупљање, обраду и анализу података у вези са Националним акционим планом, на основу утврђених индикатора, а ради попуне ширих табела за Годишње извештаје надлежних министарстава/управа/агенције, укључујући и статистичке показатеље, потребне материјалне, људске и финансијске ресурсе.</p> <p>На основу ових података, по потреби, се сачињавају и периодични извештаји појединих министарстава/управа/агенције који се достављају Мултисекторском координативном телу и Политичком савету за спровођење Националног акционог плана (на страни 21. тачка 2.6.).</p>	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина, Министарство правде – Управа за извршење кривичних санкција, Министарство спољних послова, Министарство за људска и мањинска права, Министарство рада и социјалне политике, Министарство просвете, Министарство културе, службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција, Безбедносно-информативна агенција), научне и истраживачке институције и удружења	2010 – 2011.

1	2	3		4	5
		1.8.	Успоставити евиденцију по полу и родно разврстану статистику и водити је у сектору безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина, Министарство правде – Управа за извршење кривичних санкција, Министарство спољних послова и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		1.9.	Обезбедити обуку руководиоца и запослених у органима и организацијама сектора безбедности по следећим темама: 1. Увођење родне перспективе у политике у одбрани и безбедности. 2. Функција и значај родне анализе. 3. Функција и значај родног буџетирања.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина, Министарство правде – Управа за извршење кривичних санкција и Безбедносно-информативна агенција, у сарадњи са Управом за родну равноправност Министарства рада и социјалне политике и механизмима за родну равноправност	2010 – 2011.
		1.10.	Извршити родно одговорну анализу буџета релевантних институција и организација у сектору безбедности са аспекта реализације родне равноправности у пракси ових институција и реализације предвиђених циљева и активности Националног акционог плана и сачинити о томе извештај за Владу и Надзорно тело за примену Националног акционог плана (једном годишње).	Надзорно тело за праћење спровођења Националног акционог плана, у сарадњи са Владом, Министарство финансија – Управа царина, Министарство правде – Управа за извршење кривичних санкција, Министарством одбране, Министарством унутрашњих послова, и Безбедносно-информативном агенцијом	2011 – 2015.

1	2	3		4	5
2	Праћење и извештавање о току реализације Националног акционог плана у пракси	2.1.	<p>Извештаје надлежних министарстава/управа/агенције израђују успостављене аналитичке групе и истраживачки тимови на нивоу министарстава/управа/агенција. Извештаји треба да укључе преглед и анализу реализованих циљева, активности, рокова, носиоце активности, статистичке показатеље, потребне материјалне, људске и финансијске ресурсе. Извештаји са анализом о напретку спровођења Националног акционог плана подносе се шестомесечно и достављају Мултисекторском координационом телу, које их доставља Политичком савету за спровођење Националног акционог плана.</p> <p>Политички савет подноси годишње извештаје Влади и Надзорном телу за праћење спровођења Националног акционог плана. Годишњи извештај Политичког савета треба да садржи оцену о реализацији циљева Националног акционог плана у Републици Србији у те-кућој години. Годишње извештаје о спровођењу Националног акционог плана ставити на увид и широј јавности.</p>	Аналитичке групе или истраживачки тимови министарстава/управа/агенције, Мултисекторско координационо тело, Политички савет за спровођење Националног акционог плана, Надзорно тело за праћење спровођења Националног акционог плана, Влада и Народна скупштина	2010 – 2015.
		2.2.	Надзор над реализацијом циљева и задатака који су утврђени Националним акционим планом, разматрање извештаја Владе о достигнутом нивоу реализације утврђених циљева Националним акционим планом, на сваких шест месеци.	Надзорно тело за праћење спровођења Националног акционог плана Народне скупштине, у сарадњи са Политичким саветом и Мултисекторским координационим телом	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		2.3.	Сагледавање вођења политике родне равноправности и примене Националног акционог плана, предлагање мера за њено унапређење у сарадњи са представницима цивилног друштва, учешће на међународним и домаћим конференцијама посвећеним родним питањима и пружање помоћи аналитичким групама и истраживачким тимовима, као и „особама од поверења“ у решавању питања од интереса за постизање родне равноправности у систему безбедности.	Саветник/саветница за родну равноправност министра одбране, министра унутрашњих послова, директора Управе царина и директора Безбедносно-информативне агенције, у сарадњи са аналитичким групама или истраживачким тимовима, „особама од поверења“ и удружењима	2010 – 2015.
		2.4.	Континуирано вођење евиденције о заступљености припадница женског пола у систему безбедности, њиховом школовању, усавршавању и вођењу у каријери, укључујући и учешће у мултинационалним операцијама, учешће у цивилним мисијама и у међународним активностима.	Унутрашње јединице министарстава/управа/агенције у чијим су надлежностима управљање људским ресурсима и кадровска политика у Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова, Министарству финансија – Управа царина и Безбедносно-информативној агенцији	2010 – 2015.
		2.5.	Предложити формирање секција жена у оквиру постојећих репрезентативних синдикалних организација у Министарству унутрашњих послова и Управи царина и у оквиру законом предвиђених могућности за формирање тих организација и секција у Министарству одбране.	Саветник/саветница министра/директора за родну равноправност у сарадњи са синдикатима запослених у Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова и Министарству финансија – Управа царина	2010 – 2013.

1	2	3		4	5
		2.6.	Спровођење истраживачких пројеката који су у функцији праћења и унапређења реализације Националног акционог плана у пракси и извештавање домаће и стране научне јавности о резултатима тих истраживања.	Министарство одбране – Институт за стратегијска истраживања, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова, Министарство за људска и мањинска права, Министарство рада и социјалне политике, Министарство просвете, Министарство културе, Министарство за државну управу и локалну самоуправу, службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција и Безбедносно-информативна агенција), научне и истраживачке институције и удружења из невладиног сектора	2010 – 2015.
		2.7.	Обезбеђивање континуираног финансирања свих активности Националним акционим планом и контроле утрошених средстава.	Надлежна министарства/управе/агенције. Средства за спровођење циљева и активности Националног акционог плана обезбеђује Министарство финансија. Контролу трошења ових средстава врше Одбор за финансије и Одбор за одбрану и безбедност Народне скупштине	2010 – 2015.
		2.8.	Спровести обуку руководиоца у свим институцијама предвиђеним за спровођење и за надгледање Националног акционог плана, ради обезбеђивања услова и стварања повољног институционалног окружења и инфраструктурне подршке за спровођење утврђених активности.	Влада у сарадњи са свим државним институцијама за родну равноправност механизмима	2010 – 2013.
		2.9.	Спровести промотивне активности и кампање о садржају и значају спровођења Националног акционог плана.	Сви институционални механизми за спровођење Националног акционог плана и медији	2010 – 2015.

II. ЗАСТУПЉЕНОСТ – ПОВЕЋАЊЕ ЗАСТУПЉЕНОСТИ ЖЕНА У СЕКТОРУ БЕЗБЕДНОСТИ И ЊИХОВОГ УТИЦАЈА НА ПИТАЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА МИР И БЕЗБЕДНОСТ

Показатељи реалног стања и кључни проблеми

Право на једнаку заступљеност жена и мушкараца у процесу доношења одлука гарантовано је Уставом Републике Србије и другим домаћим и међународним документима о људским правима, али то право није у потпуности остварено у пракси. С обзиром на то да се реформа сектора безбедности одвија у складу са стратешким опредељењем и спољнополитичким приоритетом Републике Србије за интеграцију у Европску унију, што подразумева и стално настојање Републике Србије да буде један од кључних субјеката стабилности и мира у региону југоисточне Европе, у том контексту, реформа система одбране се усклађује са општеприхваћеним демократским стандардима, у оквиру чега се питању улоге жене придаје посебан значај. Европска унија је недавно усвојила стратешке и планске документе о једнакости жена и мушкараца у којима је подвукла значај и улогу жена као већинске популације у будућем развоју европске заједнице народа.

Статистички показатељи у Републици Србији показују да у укупној популацији од 7.306.677 становника (без показатеља са Косова и Метохије), према подацима Републичког завода за статистику Србије из 31. децембра 2009. године, већину становништва, односно 3.753.102 особа чине жене, што чини 51,36% од укупне популације. Иако изборно законодавство дефинише 30% као минимум заступљености жена на изборним листама, што је далеко испод реалне квоте њихове популационе заступљености, у Републици Србији ни та минимална квота није остварена. Подаци говоре да је након парламентарних избора маја 2008. године заступљеност жена мања од дефинисаног минимума, тј. оне представљају 22,4% свих народних посланика Народне скупштине Републике Србије, а у погледу заступљености жена у извршној власти ситуација је следећа: у свим министарствима на руководећим местима највишег нивоа, тј. међу министрима има 81,5% мушкараца и 18,5% жена; међу државним секретарима је 77,6% мушкараца и 22,4% жена, а међу помоћницима министара 57,8% мушкараца и 42,2% жена. Процентуална и бројчана заступљеност жена је највећа у правосуђу, где више од две трећине запослених чине жене – од 2.400 судија у Републици Србији, 1.700 су жене, а 700 мушкарци.

Када је реч о показатељима из Аутономне покрајине Косово и Метохија, након усвајања Резолуције 1244 СБ УН, неке државне надлежности Републике Србије за Косово и Метохију пренете су на Мисију Уједињених нација (UNMIK). Стога, Републички завод за статистику Србије и Министарство за Косово и Метохију из објективних разлога не располажу поузданим статистичким показатељима о постојећем стању на тој територији у 2010. години. Међутим, у светлу Резолуције 1325 СБ УН, која посебно третира права жена жртва насиља и угрожености права жена и деце у конфликтним и постконфликтним срединама, каква је Косово и Метохија, овом питању у наредном периоду треба посветити нарочиту пажњу не само у Националном акционом плану Републике Србије, већ и од стране Уједињених нација и других међународних организација, Европске уније и невладиних организација.

У Министарству за људска и мањинска права број запослених жена је релативно висок, тј. од укупног броја запослених 75,5% су жене. Образовна структура запослених жена (стручна спрема) је следећа: ССС – 17,6%, ВШС – 5,9%, ВСС – 76,5%. Свака запослена жена је упућивана на едукације једном или више пута у наведеном министарству у земљи или иностранству. Према подацима Министарства за људска и мањинска права, у наведеном министарству

нема евиденције о учешћу жена у саставу међународних делегација, а постоји евиденција, али нема пријављених случајева насиља на радном месту. До септембра 2010. године, само један мушкарац је користио породилско одсуство у наведеном министарству.

У сектору безбедности у Републици Србији бројчана и процентуална заступљеност жена је још увек незадовољавајућа. Подаци о женама у систему безбедности најчешће су део јединственог информационог система људских ресурса појединих министарстава/управа/агенција, што значи да, углавном, не постоји посебна евиденција о заступљености жена, нити посебан програм каријерног вођења жена, не води се посебна евиденција о њиховом учешћу у међународним и едукативним активностима и не постоји устаљена евиденција о броју мушкараца који су користили породилско боловање и боловање због болести деце, како би омогућили напредовања супруге запослене у сектору безбедности.

У претходном периоду у систему одбране знатно је афирмисана улога жене. Широј јавности Србије добро су познати подаци да се жене школују на Војној академији и обављају дужности професионалних припадника Војске Србије.

У Министарству одбране, жене су распоређене на разне дужности од административних и аналитичких послова, средњих и нижих руководећих места, до формацијских места на којима се формулише политика одбране. Жене су заступљене у свим категоријама лица на служби у Министарству одбране и Војсци Србије, као професионална војна лица (официри, подофицири и професионални војници) и цивилна лица.

Према подацима из септембра 2010. године, 19,5% од укупног броја запослених у Министарству одбране и Војсци Србије су жене. У професионалној војној служби у Министарству одбране и Војсци Србије 2,6% од укупног броја су жене, и то: 0,5% жена официра, 0,4% жена подофицира и 7,2% жена професионалних војника. Иако је укупан број жена у професионалној војној служби у Републици Србији у 2010. години скроман, охрабрује чињеница да се проценат од 2,6% повећао за 0,7% у односу на 2009. годину. Посебно треба указати да највећи број жена које су запослене у Министарству одбране и Војсци Србије спадају у високо образоване, научне и стручне кадрове, чији резултати рада нису адекватно вредновани и награђивани. Међутим, број жена цивилних лица у систему одбране у 2010. години, у процентима износи 51,8% од укупног броја цивилних лица, али су њихове могућности за вођење у каријери и награђивање на основу рада објективно ограничене у постојећим околностима. Примера ради, у програму Кадровско-аутоматизованог информационог система (КАИС) у Министарству одбране и Војсци Србије не води се евиденција са подацима о броју жена на руководећим радним и формацијским местима високог, средњег и нижег нивоа, нити постоји програм вођења у каријери за цивиле, међу којима је највећи проценат жена. На Војномедицинској академији је запослено 65,11% жена. Од укупног броја доктора наука запослених на Војномедицинској академији 42,25% су жене, од укупног броја магистара на Војномедицинској академији 52,12% су жене и од укупног броја уписаних кадета на Војномедицинској академији у школској 2008/2009. години 50% су жене, а у школској 2009/2010. години 60% су жене. На Војномедицинској академији жене су на руководећим местима заступљене са 27,64%.

У Министарству унутрашњих послова, према показатељима из септембра 2010. године, од укупног броја запослених 20,96% су жене. Од тог броја, статус униформисаног овлашћеног службеног лица има 7,76% запослених жена, а 21,5% има статус овлашћеног службеног лица (оперативни састав). Највећи проценат жена у оперативном саставу представља кадрове школоване на бившој Вишој школи унутрашњих послова која је до 2002. године била једина установа полицијског школства у Републици Србији, која је образовала жене за обављање полицијских послова. Међутим, с обзиром на тадашњу систематизацију радних места у Министарству унутрашњих послова, оне су могле напредовати само до чина капетана. Преостале две трећине жена, углавном обављају управне и образовне послове у Министарству унутрашњих послова. У том министарству, за сада постоје два репрезентативна синдиката. У

Полицијском синдикату Србије има 15% жена, а у највишем руководству синдиката је једна жена, док у Независном синдикату полиције има 9,4 % жена од укупног броја чланова, од чега у руководству тог синдиката су само три жене.

Од укупног броја запослених на неодређено време, у Управи царина Србије, у септембру 2010. године, 42% су жене. У Сектору за контролу примене царинских прописа од укупног броја запослених на неодређено време 23,3% су жене. Иако тај сектор није једини сегмент који врши безбедносну функцију у Управи царина, више од 35% укупно запослених у тој управи су жене на граничним прелазима и царинским испоставама које, обављајући редовне послове из својих надлежности врше безбедносну функцију. Безбедносна функција произилази из послова који су у надлежности Управе царина, и то: сузбијање кријумчарења људи, оружја, наркотика, робе широке потрошње, робе двојне намене; сузбијање нелегалног увоза отпада, радиоактивног отпада, хемикалија, биолошког материјала; сузбијање нелегалних миграција и сузбијање тзв. прања новца и друго.

У Безбедносно-информативној агенцији, у односу на укупан број припадника, жене су процентуално заступљене са 30,74%. На руководећим местима, у тој агенцији од укупног броја припадника 10,95% чине жене. Такође, успостављена је и ажурирана база података о броју заступљених жена, и посебно о онима које су на руководећим радним местима. У Безбедносно-информативној агенцији, у другим безбедносним службама не постоји институционални механизам за равноправност полова.

У оквиру Министарства правде, у Управи за извршење кривичних санкција, од укупног броја запослених 23,8% су жене. Ови подаци укључују укупан број запослених у 28 завода, једног центра за обуку и запослене у седишту Управе, укључујући и запослене са подручја Косова и Метохије. Лица женског пола раде у свим службама завода (служби за третман, служби за обезбеђење, служби за обуку и упошљавање, служби за здравствену заштиту и служби за опште послове). У заводима је за-послено 22,61% жена. Једино ограничење у погледу обављања појединих послова је везано за послове у служби за обезбеђење у односу на то да претрес лица лишеног слободе може да изврши само особа истог пола.

Према подацима Републичког завода за статистику Србије у вези са „Показатељима криминала и спровођења правде од 2004 – 2008.“ међу пријављеним пунолетним учиниоцима кривичних дела у 2008. години само је 7% жена, а 93% мушкараца. Такође, на основу статистике према полу, међу осуђеним пунолетним лицима у 2008. години је 9,1% жена, а 90,9% мушкараца. Ове показатеље појашњава податак у истом извору по коме је по врсти кривичних дела највише било оних која се односе на крађе и тешке крађе 13,1%, а затим следе лаке телесне повреде 4,9%, насиље у породици 4%, тешке телесне повреде 2,4% итд.

Будући да је у сектору безбедности у Републици Србији бројчана и процентуална заступљеност жена је још увек незадовољавајућа, у наредном периоду, у складу са Националном стратегијом за побољшање положаја жена и унапређивање родне равноправности за период од 2009. до 2015. године (2009), треба уградити решења и предвиђене квоте од минимум 30% за заступљеност жена у сектору безбедности, ради спровођења политике једнаких могућности у Републици Србији.

Табеларни приказ повећања заступљености жена у сектору безбедности и њиховог утицаја на питања која се односе на положај жена, мир и безбедност (Табела 2)

II. ЗАСТУПЉЕНОСТ – ПОВЕЋАЊЕ ЗАСТУПЉЕНОСТИ ЖЕНА У СЕКТОРУ БЕЗБЕДНОСТИ И ЊИХОВОГ УТИЦАЈА НА ПИТАЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ПОЛОЖАЈ ЖЕНА, МИР И БЕЗБЕДНОСТ					
Општи циљ – Стварање услова за делатно остваривање политике родне равноправности у сектору безбедности, већом заступљеношћу жена и њиховог утицаја на питања која се односе на положај жена, мир и безбедност					
Редни број	Посебни циљеви	Активности		Носиоци активности и сарадници	Временски Оквир
1	2	3		4	5
1	Стварање услова за већу заступљеност жена у министарствима/управама и агенцијама у сектору безбедности и њиховог утицаја на безбедносну политику, политику одбране и људска права	1.1.	Увести промене у систему планирања, организације и управљања људским ресурсима како би се уклониле препреке за заступљеност и напредовање жена у сектору безбедности, а посебно на пословима и задацима који се односе на унапређење положаја жена, мир и безбедност.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова и Безбедносно-информативна агенција	2011 – 2013.
		1.2.	Испитати да ли постоје недостаци у систему вредновања рада мушкараца и жена у сектору безбедности у виду плата, награда и осталих бенефиција који фаворизују одређене послове које чешће обављају мушкарци него жене. Уколико постоје, уклонити их.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2013.
		1.3.	Створити једнаке могућности у пракси за школовање, запошљавање, вођење у каријери, социјално збрињавање жена и мушкараца у сектору безбедности како би жене могле равноправно са мушкарцима да учествују у креирању и вођењу безбедносне политике, политике одбране земље и заштите људских права. У реализацији ових активности успоставити сарадњу и са органима локалне самоуправе, образовним институцијама, организацијама жена и организацијама младих итд.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија, Министарство спољних послова и Безбедносно-информативна агенција, у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике, Министарством просвете, Министарством за државну управу и локалну самоуправу и удружењима	2011 – 2015.

1	2	3		4	5
		1.4.	Израдити годишње планове за реализацију једнаких могућности и родне равноправности у систему безбедности (запослење, школовање, напредовање, задржавање у служби), на нивоу министарстава/управа/агенције и обавестити информисање јавности о учинцима реализације тих планова.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова, Безбедносно-информативна агенција, у сарадњи са Министарством културе, медијима и професионалним новинарским удружењима	2010 – 2015.
2	Стварање услова за већу заступљеност жена у сектору безбедности у оперативном саставу (послови који захтевају употребу средстава принуде)	2.1.	Извршити анализу постојећег стања и услова за пријем жена на усавршавање и школовање, као и постављења на радна места и функције у складу са достигнутим нивоом образовања, неопходним за напредовање жена у Министарству одбране и Министарству унутрашњих послова. Уколико постоје недостаци, уклонити их.	Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова	2010 – 2013.
		2.2.	Обезбедити адекватну заступљеност жена уградњом квота од минимум 30% за пријем жена на све нивое школовања у Војној гимназији, на Војној академији и на Криминалистичко-полицијској академији и ускладити њихово стручно усмерење и обуку са захтевима струке и циљевима Националног акционог плана.	Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова	2010 – 2013.
		2.3.	Испитати да ли постоје недостаци у организацији и систематизацији радних места у сектору безбедности којима се фаворизује распоређивање мушкараца на послове и задатке у оперативном саставу, а која у складу са њиховим могућностима могу обављати и жене. Уколико постоје, уклонити их.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	

1	2	3		4	5
3	Унапређење услова за већу заступљеност жена у сектору безбедности	3.1.	Наставити и унапредити кампање за пријем и промоцију жена у органима безбедности. Ову активност спроводити уз укључивање кадеткиња и успешних жена запослених у сектору безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		3.2.	Размењивати публикације, резултате истраживања, искуства са терена, организовати посете, заједничке састанке и конференције за субјекте безбедности на националном и међународном нивоу.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина, Безбедносно-информативна агенција, научне и истраживачке институције, Министарство спољних послова и удружења	2011 – 2015.
		3.3.	Увести статистичко праћење и периодична дубинска истраживања о разлозима који директно утичу на запошљавање (регрутовање), задржавање и напредовање жена у сектору безбедности и резултате редовно објављивати уз кампање за промоцију запошљавања жена у сектору безбедности.	Министарство одбране – Институт за стратегијска истраживања, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2011 – 2015.

III. ОДЛУЧИВАЊЕ – ПОВЕЋАЊЕ УЧЕШЋА И УТИЦАЈА ЖЕНА НА ОДЛУЧИВАЊЕ У ОДБРАНИ И БЕЗБЕДНОСТИ

Показатељи реалног стања и кључни проблеми

У Републици Србији је у основи успостављен нормативни оквир који омогућава стварање амбијента за реализацију права жена на равноправно учешће у одлучивању о пословима од јавног значаја. Република Србија је прихватила међународна документа која је обавезују на поштовање стандарда и препорука о учешћу жена у одлучивању о пословима од јавног значаја, а Устав Републике Србије, закони и стратегије утврђују мере и активности на примени нормативних решења. Ипак, мали је број жена на руководећим местима у безбедносним структурама. Жене су ретко бирани на руководећа места са којих се битно може утицати на креирање политика и доношење одлука. Из тих разлога, жене нису у могућности да заједно са мушкарцима равноправно учествују у одлучивању о безбедносним питањима, одбрани, очувању мира и да преузму свој део одговорности у тој важној области.

Иако постојећи законски и подзаконски акти не дискриминишу напредовање жена у Министарству одбране и Министарству унутрашњих послова, у пракси постоје „неписане“ препреке за напредовање на одговорним местима у сектору безбедности. Недовољно је присутан стратешки приступ пријему жена на послове који подразумевају употребу средстава физичке принуде. Не постоји јавни систем управљања људским ресурсима и статистичко праћење и систематско истраживање разлога за регрутовање, задржавање и напредовање жена у сектору безбедности. Није адекватна системска подршка женама запосленим у сектору безбедности, као и прилагођавање процедура, наставних садржаја и систематизације радних места у складу са усвојеним квотама о заступљености жена у сектору безбедности и на руководећим позицијама.

Подаци о заступљености жена и мушкараца на руководећим позицијама у Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова и Министарству спољних послова, из 2010. године, показују да су у сва три министарства на позицији министара мушкарци, да су државни секретари у овим министарствима, осим у Министарству одбране, мушкарци (од пет државних секретара у Министарству одбране, једна је жена), да су од укупно седам помоћника министара, само две жене (обе у Министарству спољних послова), као и да је на позицији секретара министарства само једна жена (у Министарству спољних послова).

Према подацима из септембра 2010. године, прикупљеним за потребе увида у постојеће стање ради спровођења циљева Националног акционог плана, намеће се закључак о недовољној и неадекватној заступљености жена на руководећим положајима у сектору безбедности. Примера ради, на руководећим местима у Министарству одбране налазе се 205 жена, углавном на позицијама средњег и нижег руководећег ранга, што чини свега 10% од укупног броја руководећих места у Министарству одбране. Међу изасланицима одбране нема ниједне жене.

На руководећим местима у Министарству унутрашњих послова у 2010. години 10,95 % су жене, то представља повећање у односу на 2008. годину када је на руководећим местима било 2,77% жена од укупног руководећег састава Министарства унутрашњих послова. С обзиром на кратак временски период у којем је знатно повећан број жена у униформи, мали број жена у командном кадру је очекивана последица. У Министарству унутрашњих послова, жене су присутне у одлучивању, како на стратегијском, тако и на оперативном нивоу. Када је реч о учешћу жена у преговарачким тимовима у вези са важним питањима од државног интереса, односно у државним делегацијама, запажено је знатно учешће жена, нарочито у процесу европских интеграција. На пример, у преговорима о визним олакшицама у Европској комисији, чланови државне делегације биле су и жене, први државни координатор за интегри-

сано управљање границом Републике Србије била је жена, такође, први шеф бироа за стратешко планирање у Министарству унутрашњих послова била је жена.

Процент жена у Безбедносно-информативној агенцији на руководећим радним местима је 10,95%.

У Министарству финансија – Управа царина, ситуација по том питању је знатно боља. На руководећим радним местима високог нивоа у Управи царина (директор и помоћници директора) постављено је 25% жена. На радна места руководиоца средњег нивоа (управник царинарнице, начелник одељења, шеф бироа) распоређено је 41% жена. И на радна места руководиоца нижег нивоа (шеф царинске испоставе, водитељ царинског реферата, шеф одсека, руководиоца групе, водитељ реферата, руководиоца царинског пункта) распоређено је 34% жена у односу на укупан број руководиоца нижег нивоа.

У Министарству правде – Управа за извршење кривичних санкција од укупно 28 управника завода, две жене су управнице завода што процентуално износи 7,14% жена на руководећим местима.

У Министарству спољних послова на местима генералног секретара и помоћника министра, има 37,50% жена. Међутим, од укупног броја службеника дипломатско-конзуларних представништава Републике Србије, ранга амбасадора и генералних конзула Република Србија има 19,23% жена.

Радам одбора Народне скупштине у чијој су надлежности безбедносна питања (Одбор за одбрану и безбедност и Одбор за иностране послове) руководе мушкарци који су на позицији председника и потпредседника ових одбора. Приметна је разлика у броју чланова ова два одбора. У Одбору за одбрану и безбедност од укупно 17 чланова само је једна жена (94,2% мушкараца и 5,8% жена). Заступљеност жена у Одбору за иностране послове је повољнија (64,7% мушкараца и 35,3% жена) и изнад је просека укупне заступљености жена у Народној скупштини.

У претходном периоду, у сектору безбедности жене су биле високо позициониране једино на местима помоћнице министра унутрашњих послова и помоћнице министра за политику одбране у Министарству одбране, а сада су на месту само саветнице министра одбране.

Кључни проблем у вези са улогом жена у одлучивању о одбрани и безбедности је одсуство њиховог утицаја на одлучивање о питањима релевантним за очување мира и безбедности.

Као основни разлог због којег жене имају незнатан утицај на одлучивање у области одбране и безбедности, идентификована је незадовољавајућа заступљеност жена у државним институцијама које одлучују о безбедносним питањима и различитим телима која се образују у овој области, а посебно у:

- извршној власти, односно органима државне управе чије се надлежности односе на области одбране и безбедности (Влада, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова);
- делегацијама које учествују у раду различитих међународних тела или институција које делују на очувању безбедности и мира на глобалном или регионалном нивоу;
- парламентарним, владиним, привредним, културним, научним, спортским и другим делегацијама чије мисије су усмерене на успостављање, унапређење и развој различитих видова регионалне сарадње који подстичу развој добросуседских односа и тако доприносе очувању безбедности и осигурању мира;
- мировним преговорима и мировним операцијама и у различитим видовима и садржајима њиховог деловања на сузбијању криза и превазилажењу конфликта;
- амбасадама, посебно на позицијама амбасадорки и изасланица одбране Републике Србије;

- мисијама и делегацијама које воде мировне преговоре.

<p>Европска унија</p> <p>Током 1990-их година равномерно учешће жена и мушкараца у Европској унији постаје једно од најзначајнијих питања у вези са фактичким остваривањем равноправности полова. Као главни индикатори постојећег стања у Европској унији идентификовани су: превенција, учешће, одлучивање, подршка и заштита жена.</p> <p>Године 1999. предложено је да се статистички подаци прикупљају у девет основних области руковођења (доношења одлука), у којима је најизраженија недовољна заступљеност жена:</p> <ul style="list-style-type: none"> • учешће жена у националним, регионалним и локалним скупштинама, • учешће жена у националним / регионалним владама, • број жена и мушкараца министара у различитим министарствима националних/ регионалних влада, • учешће жена на највишим позицијама различитих служби, • учешће жена на највишим положајима у различитим областима деловања јавних служби, • учешће жена судија у врховним судовима и нижестепеним судовима. <p>Један од девет показатеља за утврђивање напретка у унапређењу уједначеног учешћа жена у областима доношења одлука, који је Савет Европе усвојио на основу Пекиншке декларације јесте и учешће жена у различитим областима деловања јавних служби. Посебно, има се у виду заступљеност жена на управљачким функцијама (директори/директорке, управни и надзорни одбори) органа, институција и јавних предузећа чији је оснивач држава, регионална или локална самоуправа.</p> <p>У Одлуци Савета Европе о остваривању равноправности полова: Изазов за људска права и предуслов економског развоја (Стокхолм, јун 2006) и у Нацрту плана акције: Остваривање равноправности полова у свим областима друштва, усвојеним на Шестој министарској конференцији о равноправности жена и мушкараца, уједначено учешће жена у процесима доношења одлука је поново уврштено међу најзначајнија питања за остваривање равноправности полова.</p> <p>Поред тога што се владе обавезују да ће предузимати мере и акције ради побољшања стања у тој области, позивају се и јавна предузећа да напређују равномерно учешће жена и мушкараца у управљачким телима.</p>

Табеларни приказ циљева, активности, носилаца активности и рокова у вези са одлучивањем (Табела 3)

III. ОДЛУЧИВАЊЕ – ПОВЕЋАЊЕ УЧЕШЋА И УТИЦАЈА ЖЕНА НА ОДЛУЧИВАЊЕ У СЕКТОРУ ОДБРАНЕ И БЕЗБЕДНОСТИ					
Општи циљ – Повећање учешћа и утицаја жена на одлучивање у одбрани и безбедности					
Редни број	Посебни циљеви	Активности		Носиоци активности и сарадници	Временски оквир
1	2	3		4	5
1	Повећање заступљености жена у сектору безбедности и на руководећим местима, посебно у државним институцијама које одлучују о безбедносним питањима	1.1.	<p>Изградња нормативно-институционалног оквира и инструмената и мера који гарантују остваривање права жена на равноправну заступљеност у органима државне управе и локалне самоуправе и другим телима која су надлежна за одлучивање о одбрани и безбедносним питањима:</p> <ul style="list-style-type: none"> - примена Закона о равноправности полова; - усклађивање закона који се односе на одбрану и безбедност као и Закона о Влади, Закона о министарствима како би се начелне одредбе Закона о равноправности полова операционализовале за сваку област (одбрана, унутрашњи послови, спољни послови итд.); - усвајање подзаконских прописа и конкретних мера неопходних за примену закона, установљивање и организовање систематског надзора примене прописа и мера; - измена и допуна Пословника Народне скупштине и пословника, односно прописа који регулишу унутрашњу организацију и начин рада институција које су надлежне за одбрану и безбедност, као и систематизацију радних места. 	<p>Народна скупштина, а посебно Одбор за одбрану и безбедност, Одбор за равноправност полова и Законодавни одбор Народне скупштине у сарадњи са Владом, а посебно са Министарством одбране, Министарством унутрашњих послова, Министарством спољних послова, Министарством за људска и мањинска права, Министарством правде и Министарством рада и социјалне политике. Сви институционални механизми за равноправност полова у Републици Србији, укључујући покрајинске и локалне институционалне механизме за равноправност полова: Одбор за равноправност полова Народне скупштине и Повереник за заштиту равноправности, Савет за родну равноправност Владе и Заштитник грађана, Министарство рада и социјалне политике – Управа за родну равноправност, Покрајински омбудсман и локални омбудсмани, посебно њихови заменици задужени за равноправност полова. Удружења, а посебно она чија је активност усмерена на област безбедности, људска права, права жена, регионалну сарадњу. Медији, посебно Јавни сервис Радио-Телевизије Србије. Група за праћење спровођења Националног акционог плана, Политички савет, Мултисекторско координационо тело, аналитичке групе и истраживачки тимови и појединци и Надзорно тело за праћење спровођења Националног акционог плана</p>	2010 – 2013.

1	2	3		4	5
		1.2.	<p>Усвајање посебних мера и квота (резервисано место), ради обезбеђења заступљености жена и гаранције на једнаке могућности приликом избора на руководеће позиције у сектору безбедности, органима државне управе и локалне самоуправе, у међународним делегацијама итд.</p> <p>Измена и допуна закона који регулишу одбрану и безбедност како би се начелне одредбе Закона о равноправности полова конкретизовале за сваку област (одбрана, унутрашњи послови, спољни послови итд).</p> <p>Припремање, предлагање и усвајање посебних мера које треба да створе једнаке услове за напредовање у каријери жена и мушкараца (цивила и униформисаних лица) у сектору одбране и безбедности.</p> <p>Припремање, предлагање и усвајање посебних мера које треба да створе једнаке услове за приступ жена руководећим положајима у државним органима надлежним за одбрану и безбедност.</p> <p>Усвајање пратећих прописа и мера неопходних за примену закона, и организација систематског надзора примене Националног акционог плана.</p>	<p>Народна скупштина, Влада и органи државне управе, а посебно Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова, Министарство за људска и мањинска права и Министарство рада и социјалне политике и службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција и Безбедносно-информативна агенција)</p>	2010 – 2013.
		1.3.	<p>Испитати да ли постоје недостаци у организацији и систематизацији радних места у сектору безбедности којима се фаворизује распоређивање мушкараца на послове и задатке и руководећа радна места, а која у складу са њиховом стручношћу могу обављати и жене. Уколико постоје, уклонити их.</p>	<p>Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција</p>	2010 – 2013.

1	2	3		4	5
		1.4.	<p>Подизање свести у најширој јавности о значају интегрисања родне перспективе у институцијама одбране и безбедности.</p> <p>Планирање и систематско спровођење обавезне обуке жена и мушкараца у одбрани и безбедности.</p> <p>Планирање и систематско спровођење посебне обуке за кандидате и кандидаткиње који се спремају за рад у мировним мисијама.</p> <p>Обезбеђивање финансијских средстава и техничких услова за спровођење програма опште и посебне едукације.</p>	<p>Влада у сарадњи са истакнутим појединцима и јавним радницима, Повереником за заштиту равноправности, Министарством рада и социјалне политике – Управа за родну равноправност, научноистраживачким институцијама, институционалним механизмима за родну равноправност, медијима и удружењима</p>	2010 – 2015.
		1.5.	<p>Надзирање реализације активности утврђених Националним акционим планом</p> <p>Дефинисање параметра за праћење реализације Националног акционог плана</p> <p>Континуирано извештавање Надзорног тела за спровођење Националног акционог плана у Републици Србији.</p>	<p>Надзорно тело за спровођење Националног акционог плана, кога чине народни посланици, представници Одбора за равноправност полова, Одбора за одбрану и безбедност, Одбора за иностране послове, Одбора за рад, борачка и социјална питања и Одбора за правосуђе и управу Народне скупштине, Повереник за заштиту равноправности, представници Савета за родну равноправност Владе, Заштитник грађана и Повереник за информације од јавног значаја</p>	2010 – 2015.
		1.6.	<p>Успостављање регионалне сарадње у реализацији Резолуције 1325 СБ УН и посебно у праћењу примене акционих планова:</p> <p>Размена искустава на имплементацији Резолуције 1325 СБ УН у региону.</p> <p>Регионална сарадња и учешће представника институционалних механизма за равноправност полова, као и министара одбране, унутрашњих и спољних послова на регионалним састанцима у вези са применом Резолуције 1325 СБ УН.</p>	<p>Институционални механизми за равноправност полова Народне скупштине и Владе, министар одбране, министар унутрашњих послова и министар спољних послова</p>	2010 – 2013.

1	2	3		4	5
2	Повећање утицаја жена на одлучивање и остваривање права жена да равноправно и заједно са мушкарцима учествују у одлучивању о одбрамбеним и безбедносним питањима	2.1.	<p>Установљавање институционалних и нормативних оквира и предузимање мера ради обезбеђења повећања утицаја жена на одлучивање о одбрамбеним и безбедносним питањима, уз помоћ:</p> <ul style="list-style-type: none"> – укључивања институционалних механизма за родну равноправност на свим нивоима у спровођењу повећања утицаја и остваривања права жена у одлучивању о одбрамбеним и безбедносним питањима; – укључивања удружења из невладиног сектора у јавну расправу о садржају стратегијских докумената о одбрани и безбедносним питањима у отвореном и демократском, партиципативном процесу одлучивања; – упознавања јавности са садржајем политика, прописа и мера у областима одбране и безбедности, као и са утицајем који ове политике, прописи и мере имају на жене и мушкарце и посебно на вишеструко дискриминисана лица или групе; – прописивања процедура у нормативним актима који регулишу унутрашњу организацију и начин рада институција чије се деловање одвија у секторима одбране и безбедности, које омогућују различите организационе и процесне форме. 	Народна скупштина, Влада, укључујући и министарства и радна тела и друге институционалне механизме за равноправност полова у сарадњи са удружењима из невладиног сектора и јавношћу у целини	2010 – 2013.

1	2	3	4	5
		<p>Установљавање нормативних претпоставки за одлучивање и остваривање једнаких могућности у доношењу одлука у одбрани и безбедности на основу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – утврђивања процедура у нормативним актима који регулишу начин рада и поступке одлучивања у различитим органима и институцијама који обезбеђују равноправно учешће жена и мушкараца у одлучивању о одбрани и безбедности; – гарантовања и остваривања права на једнак приступ жена и мушкараца информацијама релевантним за одлучивање о одбрани и безбедносним питањима; – остваривања једнаких могућности жена и мушкараца да учествују у: планирању, постављању приоритета, редовног и благовременог информисања о питањима која се планирају у области одбране и безбедности; – успостављања континуиране комуникације, између одговарајућих институционалних механизма за родну равноправност и државних органа у чијој надлежности је одлучивање о одбрани и безбедности; – утврђивања процесних претпоставки које омогућују родној мањини у одлучивању да у институцијама одбране и безбедности подноси предлоге и да се изјашњава о предлозима овлашћених предлагача, јавно их представља, износи мишљење о предлозима и подноси амандмане на те предлоге, захтева референдумско изјашњавање о питањима која сматра значајним, јавно критикује предлоге овлашћених предлагача. 	<p>Народна скупштина, Влада, укључујући и министарства и радна тела и други институционални механизми за равноправност полова</p>	<p>2010 – 2013.</p>

1	2	3		4	5
		2.3.	Установљавање нормативних претпоставки да ставови родне мањине у одлучивању о одбрани и безбедности буду видљиви у јавности , као и да се под једнаким могућностима реализује право жена и мушкараца да учествују у поступку одлучивања о питањима од значаја за њихова статусна права.	Влада, Министарство рада и социјалне политике, Министарство за људска и мањинска права, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова и службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција и Безбедносно-информативна агенција)	2010 – 2013.
		2.4.	Установљавање стандарда у прописима који регулишу поступак рада различитих државних органа, ради стварања једнаких могућности за равноправно учешће жена и мушкараца у одлучивању о одбрани и безбедности.	Влада, Министарство рада и социјалне политике, Министарство за људска и мањинска права, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова и службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција и Безбедносно-информативна агенција)	2010 – 2013.
		2.5.	Утврђивање обавезе предлагача одлука, стратегија, политика или мера да у оквиру свог образложеног предлога укључи сагледавање ефеката које ће примена одлуке имати на жене и мушкарце.	Влада, Министарство рада и социјалне политике, Министарство за људска и мањинска права, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова и службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција и Безбедносно-информативна агенција)	2010 – 2013.

1	2	3		4	5
		2.6.	<p>Прописивање процесних правила која регулишу планирање рада државних органа у чијој је надлежности одбрана и безбедност, са циљем стварања процесних претпоставки за благовремено укључивање одговарајућих институционалних механизма за родну равноправност.</p>	<p>Влада, Министарство рада и социјалне политике, Министарство за људска и мањинска права, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова и службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција и Безбедносно-информативна агенција)</p>	2010 – 2013.
		2.7.	<p>Прописивање процесних правила која укључују обавезу консултовања одговарајућих институционалних механизма за родну равноправност у обликовању политике, креирању стратешких и планских докумената и оперативних планова за њихову реализацију и приликом одлучивања о безбедносним питањима.</p>	<p>Влада, Министарство рада и социјалне политике, Министарство за људска и мањинска права, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова и службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција и Безбедносно-информативна агенција)</p>	2010 – 2013.
		2.8.	<p>Организовање консултовања жена запослених у сектору безбедности, као и вишеструко дискриминисаних лица и група, нарочито када нека мера, пропис или политика имају непосредне последице на њихов положај или права. Консултовање ће се извршити у виду упитника, анкета или организовањем консултативних састанака. Форму консултације жена предложити саветник/саветница за родну равноправност министра, директора управе, тј. агенције, зависно од питања које се разматра.</p>	<p>Влада, Министарство рада и социјалне политике, Министарство за људска и мањинска права, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција и Безбедносно-информативна агенција)</p>	2010 – 2013.

IV. УКЉУЧИВАЊЕ – ПОВЕЋАЊЕ УЧЕШЋА ЖЕНА У РЕШАВАЊУ КОНФЛИКТА, ПОСТКОНФЛИКТНИХ СИТУАЦИЈА И ВЕЋЕ УЧЕШЋЕ ЖЕНА У МУЛТИНАЦИОНАЛНИМ ОПЕРАЦИЈАМА

Показатељи реалног стања и кључни проблеми

У решавању сукоба који су се догодили на тлу бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, жене практично нису учествовале. Иако су представљале већину цивилних жртава, оне су запостављене у процесима посредовања и преговарања. Након завршетка насилних сукоба, када је отпочела фаза изградње мира, жене недовољно учествују у стратешком осмишљавању претпоставки дугорочне стабилности. Један од предуслова за стварање трајног мира на принципима демократије и заштите људских права јесте и укључивање родне перспективе у процесе постконфликтне реконструкције и мултинационалне операције, као и повећање броја жена које учествују у овим процесима.

У мултинационалним операцијама УН, жене из Републике Србије биле су недовољно заступљене. Република Србија тренутно учествује у шест мултинационалних операција под окриљем Уједињених нација (UNMIL, UNOCI, MONUSCO, MINURCAT, UNFICYP и MINUSTAH), а до краја године планирано је учешће и у мировној мисији УН у Либану (UNIFIL). Војни контингент Републике Србије у мултинационалним операцијама има 17,6% жена. Један од разлога недовољног учешћа жена у оперативном саставу мултинационалних операција (војним и полицијским јединицама) јесте чињеница да жене чине мали број оперативног састава полиције и војске, што ограничава њихов број у оперативном саставу мултинационалних операција. Такође, разлог је у предрасудама о томе да жене не поседују све потребне квалитете, физичке и психичке који би им омогућавали да ефикасно обављају полицијске и војне дужности. Као један од разлога треба истаћи недовољну мотивисаност жена да учествују у мултинационалним операцијама, најчешће због дуготрајног одсуства од куће и раздвојености од породице. Досадашње искуство показује да су жене у мултинационалним операцијама ангазоване само у санитарским тимовима, као медицински техничари, али не и у војно-посматрачким мисијама у којима учествују официри Војске Србије.

Закон о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије не садржи одредбу која се односи на специјализовану обуку и едукацију чланова мултинационалних операција за посебне потребе жена и деце у конфликтним ситуацијама. У делу Закона који се односи на одредбе о критеријумима за избор и начин избора чланова мултинационалних операција (члан 14. став 2) утврђено је да критеријуме за избор и начин издавања сертификата прописује надлежни министар, али се не помиње да при избору треба водити рачуна о родној равноправности.

У припреми кандидата Војске Србије за учешће у мултинационалним операцијама у Центру за мировне операције Генералштаба Војске Србије мушкарци и жене похађају обуку која се односи на родно сензитивне садржаје, по „Основном стандардизованом модулу УН за обуку за мултинационалне операције“, а теме су: „Превенција сексуалног искоришћавања и злоупотреба“ и „Једнакост полова у мултинационалним операцијама“. Постоје и теме које се односе на одговорност према цивилном становништву, нарочито женама и деци, као и на механизме за спречавање насиља над женама и пуне одговорности у случају недоличног понашања припадника мировних контингената и запослених у службама УН.

Табеларни приказ циљева, активности, носилаца активности и рокова у вези са укључивањем (Табела 4)

IV. УКЉУЧИВАЊЕ – ПОВЕЋАЊЕ УЧЕШЋА ЖЕНА У РЕШАВАЊУ КОНФЛИКАТА, ПОСТКОНФЛИКТНИХ СИТУАЦИЈА И У МУЛТИНАЦИОНАЛНИМ ОПЕРАЦИЈАМА					
Општи циљ – Обезбеђење равноправног учешћа жена у решавању конфликта, постконфликтних ситуација и у мултинационалним операцијама					
Редни број	Посебни циљеви	Активности		Носиоци активности и сарадници	Временски оквир
1	2	3		4	5
1	Афирмисање важности улоге жена у решавању сукоба, у преговарању, постизању споразума и у његовој примени у пракси	1.1.	Обезбеђивање институционалних механизма равноправног учешћа жена у решавању сукоба, тако што ће у преговарчким тимовима и мултинационалним операцијама бити обезбеђено учешће најмање 30% жена.	Народна скупштина: Одбор за одбрану и безбедност, Одбор за равноправност полова, Законодавни одбор, Одбор за међународне односе у сарадњи са Владом, а посебно са Министарством одбране, Министарством унутрашњих послова, Министарством спољних послова, Министарством за људска и мањинска права и Министарством рада и социјалне политике	2010 – 2013.
		1.2.	Обезбеђивање подршке формалним и неформалним облицима образовања и обуке жена и мушкараца за спречавање сукоба, као и обуке за посредовање, преговарање и изградњу консензуса у питањима безбедности и мира.	Министарство одбране, а посебно Центар за мировне операције Генералштаб Војске Србије, Војномедицинска академија и остали органи из Министарства одбране, Министарство унутрашњих послова и други органи државне управе	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		1.3.	Изграђивање механизма за рано упозорење и пружање подршке локалним иницијативама жена за ненасилно решавање сукоба.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова и службе безбедности (Војнобезбедносна агенција, Војнообавештајна агенција и Безбедносно-информативна агенција), у сарадњи са свим институционалним механизмима за равноправност полова у Републици Србији, укључујући покрајинске и локалне институционалне механизме	2010 – 2013.
		1.4.	Континуирана едукација јавности, путем различитих медијских кампања и семинара, ради развоја мировне културе и превазилажења културних стереотипа који онемогућавају учешће жена у решавању сукоба.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова у сарадњи са удружењима и медијима	2010 – 2015.
2	Обезбеђивање већег учешћа жена у изградњи мира и постконфликтној реконструкцији заједнице	2.1.	Равноправан третман у доношењу одлука и већа заступљеност жена у процесу планирања и реализације: разоружања, изградње мира, постконфликтној реконструкцији друштва и реинтеграције избеглица.	Влада, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство за људска и мањинска права, Министарство за Косово и Метохију и Министарство рада и социјалне политике у сарадњи са удружењима и међународним организацијама	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		2.2.	Подстицање и финансирање програма реинтеграције и рехабилитације мушкараца и жена који су учествовали у оружаним сукобима.	Влада Републике Србије, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство за људска и мањинска права, Министарство рада и социјалне политике, Министарство за Косово и Метохију и Министарство финансија, у сарадњи са Удружењем бораца рата од 1991 – 1999, Организацијом цивилних лица рата, Удружењем ратних војних инвалида и породица погинулих и несталих у ратовима 1990 – 1999, Удружењем ратних ветерана и удружењима избеглих и интерно расељених лица, удружењима жена, домаћим и страним фондацијама и донаторима	2010 – 2015.
		2.3.	Осмишљавање и финансирање програма и медијских садржаја који на објективан начин говоре о ратним злочинима, посебно оних који се односе на сексуално насиље.	Министарство одбране, а посебно Управа за односе са јавношћу, Министарство унутрашњих послова, Министарство правде, Министарство рада и социјалне политике, Министарство за људска и мањинска права и Министарство финансија, удружења, домаће и стране фондације и донатори	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		2.4.	Обезбеђивање и финансирање програма за посебне потребе жена и девојака, посебно међу избеглицима и интерно расељеним лицима, и ангажовање жена у планирању и примени програма који се односе на помоћ избеглицима и расељеним лицима.	Хуманитарне и здравствене организације, Министарство финансија, Министарство за Косово и Метохију, удружења и фондови	2010 – 2013.
		2.5.	Побољшање положаја избеглица и интерно расељених лица одговарајућим решењима извршних органа власти на свим нивоима одлучивања.	Влада, Министарство рада и социјалне политике у сарадњи са Министарством за државну управу и локалну самоуправу и Министарством за Косово и Метохију, Министарство финансија и фондови	2010 – 2013.
		2.6.	Финансијско обезбеђивање и подршка активностима и локалним иницијативама жена за помирење и изградњу мира.	Министарство финансија, Министарство за Косово и Метохију, удружења, фондови и донатори	2010 – 2015.
		2.7.	Подизање свести о потенцијалним новим конфликтима и иницирање образовних програма о родним аспектима конфликта.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство просвете, Министарство културе, Министарство за људска и мањинска права и медији	2010 – 2015.
3	Укључивање родне перспективе у мировне операције и обезбеђивање већег учешћа жена у мировним и хуманитарним мисијама	3.1.	Обезбеђивање механизма којима се подржава веће учешће жена у мировним и хуманитарним мисијама са посебним освртом на ангажовање, обуку и пропратне програме подршке женама.	Министарство одбране, а посебно Центар за мировне операције и Војномедицинска академија, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија и други органи државне управе и удружења	2010 – 2013.

1	2	3		4	5
		3.2.	Обезбеђивање обуке о женским људским правима и родној равноправности за учеснике мировних и хуманитарних мисија, као и обуку у току које би се учесници мултинационалних операција едуковали о посебним потребама жена у постконфликтним ситуацијама.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова у сарадњи са Министарством за људска и мањинска права, Повереником за заштиту равноправности, Саветом за родну равноправност Владе и удружењима	2010 – 2013.
		3.3	Обезбеђивање механизма напредовања којима се омогућава женама да заузму кључне позиције у мировним операцијама, као и одговарајућа обука жена.	Народна скупштина, Влада, а посебно Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова у сарадњи са Министарством за људска и мањинска права.	2010 – 2013.
		3.4.	Успостављање сталне сарадње са свим релевантним међународним организацијама које се баве питањима повећања учешћа жена у мировним активностима на кључним позицијама.	Министарство спољних послова, Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова	2010 – 2013.

V. ЗАШТИТА – КОРИШЋЕЊЕ ИНСТРУМЕНАТА ПРАВНЕ ЗАШТИТЕ ЖЕНА

Показатељи реалног стања и кључни проблеми

У Републици Србији, оптерећеној постконфликтним и транзиционим проблемима, безбедност жена и девојака угрожена је у готово свим аспектима. Велики број жена и девојака живи у сиромаштву и оскудици, изложене су дискриминацији, њихова права се крше и жртве су различитих облика родно заснованог насиља (насиља у породици, сексуалног насиља, економског насиља, трафикинга и др.). У посебно тешкој ситуацији су жене у статусу избеглица и интерно расељених особа, жене са статусом повратника (у даљем тексту – мигранткиње), трафиковане жене, азиланткиње итд.

Према мишљењу Министарства за Косово и Метохију, жене из неалбанских заједница на Косову и Метохије деле заједничку судбину с мушкарцима у погледу безбедности и прилика за запослење. После јуна 1999. године сви неалбанци у градовима јужно од Ибра изгубили су посао првенствено због небезбедности као последице њихове етничке припадности. Извештаји међународних организација који се баве родном тематиком и положајем невећинских заједница на Косову и Метохији углавном понављају закључак да су девојке и жене из мањинских заједница двоструко дискриминисане због своје етничке припадности и рода.

На 622. Форуму за безбедносну сарадњу ОЕБС, септембра 2010. године у Бечу дата је изјава Европске уније у вези са применом Резолуције 1325 СБ УН у којој је оцењено да циљеви из наведене Резолуције нису у потпуности испуњени, поготово у области остваривања права жена избеглица које се нису у потпуности опоравиле и интегрисале у нове друштвене средине, као и у погледу права жена које долазе из постконфликтних земаља, јер њихова искуства нису довољно уважавана у процесу реконструкције и развоја.

Према подацима из документа „Стање и потребе избегличке популације у Републици Србији“, на територији Републике Србије, изузимајући територију Аутономне покрајине Косово и Метохија, је 97.000 регистрованих избеглица и 209.000 интерно расељених лица из Аутономне покрајине Косово и Метохија. Жене чине више од половине укупног броја, при чему су најбројније жене од 19 до 59 година и преко 60 година, а међу њима је највећи број Српкиња и један број Ромкиња.

Приликом представљања иницијалних извештаја о примени међународних уговора о људским правима, Република Србија је указала уговорним телима УН, односно надлежним комитетима да није у могућности да их извести о стању људских права у Аутономној покрајини Косово и Метохија будући да је то део територије којом привремено управљају УН, а надлежним комитетима предложила да позову УНМИК да поднесе допунске извештаје о стању људских права на тој територији.

Комитет за људска права и Комитет за елиминисање свих облика дискриминације жена у својим закључним примедбама у вези са представљеним државним извештајима затражили су од УНМИК-а да достави извештаје о примени Међународног пакта о грађанским и политичким правима, односно Конвенције о елиминисању свих облика дискриминације жена на територији Косова и Метохије. Комитет за економска, социјална и културна права и Комитет за права детета су препоручили Републици Србији да, у сарадњи и уз помоћ УНМИК-а и локалних цивилних власти у Аутономној покрајини Косово и Метохија, поднесу додатне ин-

формације о примени Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, односно Конвенције о правима детета на територији Косова и Метохије.

Комитету за људска права и Комитету за економска, социјална и културна права УНМИК је поднео извештаје о примени Међународног пакта о грађанским и политичким правима и Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима на Косову и Метохији.

Наведене извештаје, оба комитета су размотрила 2006. и 2008. године.

Међутим, посебно забрињава чињеница да је УНМИК, иако и даље постоји као мисија УН на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија, део својих надлежности пренео на Привремене институције (албанске) самоуправе, а други део који се односи на владавину права пренео на Мисију ЕУ на Косово и Метохију (ЕУЛЕКС). При том, албанске локалне власти на Косову и Метохији одбијају сарадњу са УНМИК, а ЕУЛЕКС нема мандат који се односи на заштиту људских права на Косову и Метохији, у која спадају и људска права жена, и та питања се, по мишљењу Министарства за Косово и Метохију, не сматрају приоритетом унутар ЕУЛЕКС-а. Мисија ОЕБС на Косову и Метохији (ОМИК) повремено прави тематске извештаје, међу којима и на тему насиља у породици. Повремено локалне косовске албанске невладине организације објављују извештаје који се односе на права жена, као на пример Извештај о насиљу у породици (Report on Domestic Violence) из 2008. године који је припремила Косовска женска мрежа (Kosova Women's Network). Извештаји тих невладиних организација, углавном, третирају косовску албанску заједницу, уз мали, нерепрезентативан приказ стања других националних и етничких заједница, укључујући и Србе, Црногорце, Роме, Горанце, Турке итд. са Косова и Метохије. Привремене институције албанске власти на Косову и Метохији објавиле су Родни профил Косова (Gender Profile of Kosovo) припремљен за пројекат Европске комисије „Методолошка подршка и обука за уврштавање родних питања у главне токове развојне сарадње” (Methodological Support and Training on Gender Mainstreaming in Development Cooperation) из 2005. године, који је, са становишта српске заједнице на Косову и Метохији, веома тенденциозан и нетачан, нарочито у делу који се односи историјски и политички осврт. Исто се може рећи и за друге документе из домена родних питања, да набројимо само неке: Родна анализа Косова (Kosovo Gender Analysis) који је припремила шведска Sida 2004. године, Стратегија за повећање броја и побољшање положаја жена у ПИС за 2006-2015 (The strategy for increasing the number and improving the position of women in PISG 2006-2015) из 2005. године, Гласови жена (Voices of Women) UNKT/KWI/KWN, из 2004. године, и извештај под насловом „Жене и мушкарци на Косову”, а који је припремио Косовски завод за статистику 2007. године. Министарство за Косово и Метохију Републике Србије са забринутошћу подсећа да су УНМИК и Привремене институције на Косову и Метохији припремили извештај о примени CEDAW на Косову и Метохији, без сарадње или консултација са надлежним органима Републике Србије, указујући на чињеницу да само чланице Уједињених нација могу бити стране потписнице CEDAW.

У стратешким документима намењеним решавању проблема мигранткиња, азиланткиња и жртава трафикинга није у довољној мери артикулисан родни аспект, нити су у потпуности сагледане специфичне потребе ових жена. Према подацима из Стратегије реинтеграције повратника по основу споразума о реадмисији у поступку реадмисије, из западноевропских земаља у Републику Србију је враћено 18.000 домаћих држављанки/држављана. Очекује се повратак још најмање 47.000, али се не зна тачан број лица која су враћена или ће бити враћена. Од укупног броја повратника 65 до 70% су Роми и Ромкиње. Посебно забрињава околност да држава није установила одрживе програме правне помоћи за заштиту и остваривање права ових категорија жена, већ се правна помоћ пружа у оквиру удужења, чији рад пројектно финансирају страни донатори. Једино су *Стратегијом борбе против трговине људима у Републици Србији* предвиђене и операционализоване извесне мере које обезбеђују флексибилне видове помоћи и заштите трафикованих жена и девојака прилагођене њиховим потребама.

Почев од 2002. године, Република Србија је знатно унапредила нормативни оквир заштите права жена од дискриминације у породичним односима, на радном месту и у другим областима. Инкриминисани су многи облици родно заснованог насиља (нпр. насиље у породици, сви видови трговине људима, силовање и други облици сексуалног насиља, као и повреда равноправности, укључујући и повреду равноправности жена и мушкараца). Међутим, државни органи и установе надлежне да делују, често не пружају делотворну правну заштиту и адекватну психо-социјалну подршку женама жртвама дискриминације и родно заснованог насиља. Кључни узроци таквог стања су: недостатак адекватних системских решења у области правне заштите жена од насиља, неусаглашени, непотпуни и непрецизни законски прописи, ограничен приступ бесплатној правној помоћи, недостатак процедура у поступању, довољна обученост професионалаца за рад са женама жртвама насиља, посебно сексуалног насиља, неразвијена мултидисциплинарна и мултисекторска сарадња, укључујући и сарадњу са организацијама цивилног друштва, недостатак посебних програма за подршку женама жртвама дискриминације и насиља и друго.

Према подацима Одсека за информативно-истраживачке послове Народне скупштине, заштита права девојчица и девојака од свих видова насиља примењује се у оквиру примене права детета и права жена. Концепт прва детета је уведен у нормативни систем Србије након 2000. године, кроз потпуну или делимичну разраду у већини закона који се односе на децу, а потврђен је Уставом. Такође, напредак је забележен и кроз прихваћеност тог концепта на плану институционалне изградње, увођењем Савета за права детета при Влади (2002), затим Пододбора за права детета у оквиру Одбора за родну равноправност Народне скупштине (2005) и успостављањем институције Заштитника грађана, чији је један од заменика задужен за права детета.

Такође, према подацима из Министарства правде – Управа за извршење кривичних санкција, из септембра 2010. године у Казнено-поправном заводу у Пожаревцу на извршавању казне затвора и малолетничког затвора изреченог женама налази се 260 осуђеница. У Казнено-поправном заводу у Пожаревцу, сходно одредбама члана 7 Закона о извршењу кривичних санкција, поштују се права жена као осуђених лица према којима се извршавају санкције. У програму поступања, у непосредном контакту са осуђеним женама раде само особе женског пола, а посебно се води рачуна о правима осуђених жена које имају децу стару до годину дана. Осуђена жена која је трудна или има дете старо до годину дана смештена је у посебном делу завода. Осуђена жена у наведеном заводу може задржати дете до прве године живота детета, а након тога супружници споразумно одлучују о томе ко ће преузети бригу и старање о детету изван завода, а о томе доноси одлуку надлежни суд према пребивалишту мајке. Према подацима из септембра 2010. године, 160 жена којима је одређен притвор налази се у посебним одељењима завода у земљи у којима се извршава мера притвора.

Не предузимају се систематске мере за искорењивање насиља над женама, за превладавање родних стереотипа, смањивање употребе ватреног оружја и решавање других проблема који угрожавају мир и безбедност и не посвећује се довољна пажња подизању јавне свести о дискриминацији жена и угрожености њихових права.

Као пример добре праксе у превенцији насиља над женама, може се навести истраживање Института за стратегијска истраживања МО под називом „Социопсихолошка прилагођеност кадеткиња Војне академије условима школовања и обуке” чији је циљ био долажење до резултата који ће омогућити боље прилагођавање девојака специфичним условима војне средине и редукцији могућности насиља над женама. Такође, планом и програмом курсева и припрема пред упућивање у мултинационалне операције који се реализују у Центру за мултинационалне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије једна од две стандардизоване теме односи се на: „Превенцију сексуалног искоришћавања и злоупотребе” у мултинационалним операцијама.

У Безбедносно-информативној агенцији постоји законом дефинисан институт бесплатне правне помоћи, као један од институционалних механизма подршке свим припадницима. Такође, постоје програми подршке члановима породица припадника, без обзира на пол и програми за психолошку и здравствену превенцију којима су највећим делом обухваћене жене. Иако у Безбедносно-информативној агенцији не постоји законска могућност синдикалног организовања, не постоје законске сметње за организовање удружења жена.

Иако је на нормативном плану учињен знатан корак ка инкриминисању злочела која се сврставају у ратне злочине, јавност у Републици Србији још увек нема довољно информација о томе шта су геноцид, злочини против човечности, ратни злочини и агресија, нити већина људи зна да мучење, силовање, сексуално ропство, присилна проституција, присилна трудноћа, присилно стерилисање и други облици сексуалног злостављања извршени према цивилном становништву – представљају злочине против човечности. С друге стране, јавности није довољно познато деловање домаћих и међународних правосудних институција на процесуирању тзв. ратних злочина, нити су упознати са обавезама које је Република Србија преузела потписујући споразуме о сарадњи са Међународним кривичним судом и Међународним трибуналом за кривично гоњење лица одговорних за тешка кршења међународног хуманитарног права почињена на територији бивше Југославије од 1991. године.

Табеларни приказ циљева, активности, носилаца активности и рокова у вези са заштитом (Табела 5)

V. ЗАШТИТА – КОРИШЋЕЊЕ ИНСТРУМЕНАТА ПРАВНЕ ЗАШТИТЕ ЖЕНА					
Стратешки циљ – Осигуравање задовољавајућег нивоа делотворне заштите жена и девојака од свих видова дискриминације, кршења женских људских права и родно заснованог насиља					
Редни број	Специфични циљеви	Активности		Носиоци активности и сарадници	Временски оквир
1	2	3		4	5
1	Уграђивање родне перспективе у све друштвене политике, укључујући и политику у области безбедности и одбране	1.1.	Предузети мере и активности ради увођења родне перспективе у све развојне политике у области безбедности и одбране и реализовати информативне кампање како би се јавности указало на значај уградње родне перспективе у политику безбедности и одбране Републике Србије.	Влада, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова и Министарство спољних послова у сарадњи са медијима	2010 – 2015.
		1.2.	Реализовати активности утврђене Националним миленијумским циљевима развоја у Републици Србији (2006) ради остваривања трећег задатка – стварање системских претпоставки за остваривање родне једнакости у систему безбедности.	Влада, Министарство рада и социјалне политике – Управа за родну равноправност, у сарадњи са осталим надлежним министарствима у систему безбедности	2010 – 2013.
		1.3.	Реализовати активности утврђене Националним миленијумским циљевима развоја у Републици Србији (2006) ради остваривања четвртог задатка – до 2015. године развити систем заштите жена жртава насиља и систем превенције спречавања насиља над женама.	Влада, Министарство унутрашњих послова, Министарство правде, Министарство за људска и мањинска права, Министарство рада и социјалне политике и Министарство одбране, у сарадњи са Заштитником грађана и сви институционални механизми за родну равноправност у Републици Србији	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		1.4.	<p>Реализовати активности утврђене Стратегијом за смањење сиромаштва (2002) којима ће се елиминисати сиромаштво жена и девојака и спречити настајак новог сиромаштва, тј. спречити појаве да девојке и жене у систему безбедности буду најчешће проглашаване технолошким вишком, чак и када су једини храниоци у породици или самохране мајке.</p>	<p>Влада, Министарство унутрашњих послова, Министарство правде, Министарство за људска и мањинска права, Министарство рада и социјалне политике, Министарство одбране у сарадњи са Заштитником права грађана и свим институционалним механизмима за родну равноправност у Републици Србији</p>	2010 – 2015.
		1.5.	<p>Реализовати активности утврђене Стратегијом националне безбедности (2009) у складу са опредељењем Србије да развија и унапређује све аспекте безбедности, њеној посвећености стварању услова за унапређење људске безбедности, побољшању улоге и положаја жена у процесима одлучивања и јачању државних механизма за обезбеђење равноправности полова.</p>	<p>Савет за националну безбедност, Влада, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова, Безбедносно-информативна агенција и удружења</p>	2010 – 2015.
		1.6.	<p>Реализовати активности на изградњи поверења, унапређењу безбедности и стабилности у региону, сарадњи и партнерству са међународним безбедносним организацијама.</p>	<p>Влада, Министарство спољних послова, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Безбедносно-информативна агенција, научне институције и удружења</p>	2010 – 2015.
		1.7.	<p>Јачати капацитете Војске Србије и Министарства унутрашњих послова како би са успехом остваривали своје мисије и задатке који се односе на учешће у мултинационалним операцијама у региону и свету, укључујући и подршку цивилним властима у супротстављању невојним претњама безбедности.</p>	<p>Народна скупштина, Влада, Министарство финансија, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова</p>	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
2	Успоставити делотворну заштиту жена и девојака од дискриминације, кршења и угрожавања права и родно заснованог насиља	2.1.	Усагласити релевантне законе у области безбедности и одбране и друге прописе са решењима Закона о забрани дискриминације и Закона о равноправности полова, и хитно усвојити пратеће прописе и оперативне планове за њихову примену.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова, Безбедносно-информативна агенција, у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике и Министарством правде	2010 – 2013.
		2.2.	Обезбедити услове за сарадњу сектора одбране и безбедности са Повереником за заштиту равноправности, Заштитником грађана, Повереником за информације од јавног значаја и Повереником за заштиту података о личности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова, Безбедносно-информативна агенција, у сарадњи са Повереником за заштиту равноправности, Заштитником грађана, Повереником за информације од јавног значаја и Повереником за заштиту података о личности	2010 – 2015.
		2.3.	Усвојити и имплементирати Националну стратегију за елиминисање свих облика насиља над женама којом би се утврдила целовита и усклађена политика државе ради спречавања насиља над женама и девојкама и обезбеђивања правне заштите и психо-социјалне и економске подршке жртвама насиља.	Влада, Министарство рада и социјалне политике, Министарство правде, Министарство унутрашњих послова, Министарство одбране у сарадњи са Министарством здравља, Повереником за заштиту равноправности, Заштитником грађана и другим механизмима за родну равноправност, универзитетима и научним установама и удружењима	2010 – 2015.
		2.4.	Реализовати и пратити реализацију планираних активности утврђених стратешким документима који се тичу заштите жена од родно заснованог насиља.	Влада, Министарство рада и социјалне политике, Министарство правде, Министарство унутрашњих послова, Министарство одбране и Министарство за људска и мањинска права, у сарадњи са Комесаријатом за избеглице и Безбедносно-информативном агенцијом	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		2.5.	Унапређење система прикупљања и обраде података и вођење евиденције у државној статистици у вези насиља над женама и заштите жена од родно заснованог насиља	Републички завод за статистику у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике, Министарством правде, Министарством унутрашњих послова, Министарством одбране, Министарством за људска и мањинска права, Комесаријатом за избеглице и Безбедносно-информативном агенцијом	2010 – 2015.
		2.6.	Подизање нивоа свести о насиљу над женама као друштвеном проблему и сузбијање неодговарајућег приказивања жена жртава насиља у средствима јавног информисања	Министарство културе у сарадњи са медијима, механизмима за родну равноправност и удружењима	2010 – 2015.
		2.7.	Утврдити спровођење позитивних прописа о заштити жена од родно заснованог насиља и у области социјалне заштите, кривичног и радног права, установити адекватне инструменте за сузбијање насиља над женама и обезбеђивање заштите и подршке.	Министарство правде у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике и Министарством унутрашњих послова	2010 – 2015.
		2.8	Развијати и реализовати едукативне активности о заштити жена и девојака од свих видова насиља у случају рата и ванредним ситуацијама.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова у сарадњи са органима локалне самоуправе и организацијама жена	2010 – 2015.
		2.9.	Обезбедити свеобухватну правну заштиту и психосоцијалну подршку мигранткињама, трафикованим женама и азиланткињама, укључујући и жене жртве сексуалних и других родно заснованих злочина против човечности, уз максимално уважавање потреба ових жена и њихово укључивање у креирање програма помоћи и подршке.	Министарство рада и социјалне политике у сарадњи са Министарством унутрашњих послова, Министарством здравља и Министарством правде	2010 – 2015.
		2.10.	Успоставити ефикасан систем правне помоћи, усвајањем и имплементацијом Закона о бесплатној правној помоћи, како би се обезбедио делотворан приступ правди свим женама жртвама дискриминације и родно заснованог насиља.	Министарством правде у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		2.11.	Обезбедити посебан државни фонд за накнаду штете женама жртвама дискриминације и свих облика родно заснованог насиља и у случају неефикасног деловања органа и институција система.	Министарство рада и социјалне политике, Министарство финансија, покрајински органи и органи локалне самоуправе и механизми за родну равноправност	2011– 2015.
3	Обезбедити објективно информисање јавности о проблемима жена и девојака жртава сексуалног злостављања и других међународних злочина против човечности	3.1.	Реализовати све активности и посебне мере усмерене ка успостављању родне равноправности у медијима, уклањању родних стереотипа и елиминисању говора мржње према женама..	Министарство културе, медији, професионална новинарска удружења, механизми за родну равноправност и удружења	2010 – 2015.
		3.2.	Делотворно и ефикасно радити на откривању, хапшењу и процесуирању извршилаца међународних ратних злочина који се налазе на територији Републике Србије, укључујући и извршиоце свих видова злочина против човечности на просторима Социјалистичке Федеративне Републике Југославије чије су жртве жене и девојке.	Министарство правде, тужилаштва, Министарство унутрашњих послова и службе безбедности	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		3.3.	<p>Креирати и реализовати програме информисања јавности о међународном хуманитарном праву и о раду домаћих и међународних правосудних институција, уз објективно презентовање процесуираних случајева силовања, сексуалног ропства, присилне проституције, присилне трудноће и других облика сексуалног злостављања жена извршених током ратова на простору бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.</p>	<p>Министарство правде, Министарство унутрашњих послова, Министарство за људска и мањинска права, сви институционални механизми за равноправност полова у Републици Србији, образовне институције, медији и удружења</p>	2010 – 2015.
		3.4.	<p>Креирати и реализовати информативне кампање како би јавност била обавештена о великом доприносу који жене пружају у суочавању са ратном прошлешћу, у изградњи мира, у заштити жена од дискриминације и родно заснованог насиља, у промовисању ненасилног решавања сукоба, женских људских права и родне равноправности.</p>	<p>Министарство рада и социјалне политике, Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство за људска и мањинска права, медији и удружења</p>	2010 – 2015.
		3.5.	<p>Спречити и ефикасно процесуирати све видове напада и угрожавања безбедности субјеката који врше мониторинг над процесуирањем ратних злочина и остваривањем људских права, и пружају помоћ и подршку жртвама дискриминације и родно заснованог насиља.</p>	<p>Министарство унутрашњих послова, Министарство правде, Министарство за људска и мањинска права</p>	2010 – 2015.

VI. ЕДУКАЦИЈА – ОБРАЗОВАЊЕ И УСАВРШАВАЊЕ ПРИПАДНИКА СЕКТОРА БЕЗБЕДНОСТИ

Показатељи реалног стања и кључни проблеми

У Републици Србији су сви облици едукације, односно школовања, курсирања, усавршавања и обуке, формално-правно доступни за пријем жена, изузев Војне гимназије. Доступност појединих нивоа обуке и школовања у вези је са праксом одређивања квота. Одређивање квота, генерално посматрано, само по себи нити фаворизује нити дискриминише. Оно је дискриминаторско у комбинацији са квалитетом и масовношћу одзива. Поуздано се може рећи да представља могући ризик за дискриминацију у оба смера, тако да у једној категорији буду примљени кандидати једног пола, који су по релевантним критеријумима слабијег квалитета од кандидата другог пола, а одбијени су због постојећих квота, али с друге стране непостојање квота умањује могућност жена да буду равноправно заступљене у сектору безбедности у коме, према показатељима, углавном доминирају мушкарци.

У Министарству одбране сви нивои обуке, школовања и усавршавања на Војној академији и Високој школи Војномедицинске академије, осим Војне гимназије, отворени су за жене под истим условима као и за мушкарце истих квалификација и способности.

Процент девојака за пријем на Војну академију усклађује се сваке године са потребама Генералштаба Војске Србије и креће се у распону од 17,3% у 2007. години, када је примљена прва генерација кадеткиња, до 21,66% у 2010. години, када је уписана четврта генерација кадеткиња. У просеку, на све четири године студија на Војној академији има укупно 19,4% кадеткиња од укупног броја кадета Војне академије. На Високој школи Војномедицинске академије у 2010. години уписана је друга генерација студената. Укупан број кадеткиња на две године студија је 56% од укупног броја уписаних кадета на Високој школи Војномедицинске академије. На основу исказаних података произилази да се у наведеним високошколским установама на школовању налази 21,53% кадеткиња од укупног броја кадета.

Квоте за обуку жена професионалних војника, такође не постоје већ се жене јављају, у складу са интересовањем и потребама јединица, на конкурс заједно са мушкарцима и тај проценат варира од циклуса до циклуса и износи 3% од укупног броја обучених у првом циклусу до 15% у последњем – седмом. У 2010. години кроз четири циклуса обуке кандидата за професионалне војнике, на обуку је примљено 15% кандидата женског пола.

Према подацима из Генералштаба Војске Србије, интензивирањем процеса професионализације Војске Србије, установљена је потреба за пријемом кандидата за професионалне војнике женског пола. Током јануара 2009. године донет је Програм обуке кандидата за професионалне војнике женског пола. Од 19. јануара 2009. године почела је обука кандидата за професионалне војнике женског пола. До септембра 2010. године успешно је реализована обука за 725 кандидаткиња.

Планом и програмом курсева и припрема пред упућивање припадника Министарства одбране и Војске Србије у мултинационалне операције који се реализују у Центру за мултинационалне операције Здружене оперативне команде Генералштаба Војске Србије обухваћене су и теме: „Превенција сексуалног искоришћавања и злоупотребе“ и „Родна једнакост у мултинационалним операцијама“. Наведене теме представљају примену дефинисаних стандарда у обуци у „Основном стандардизованом модулу Уједињених нација за обуку за мултинационалне операције“.

Из система одбране на последипломском усавршавању налази се 15% жена од укупног броја лица из система одбране на усавршавању, а на школовању или усавршавању у иностранству ниједна жена. У претходном периоду, жене су биле присутне у готово свим облицима усавршавања у иностранству, али не у великом броју јер је и укупан број лица на школовању био симболичан.

На Криминалистичко-полицијској академији, као самосталној високошколској установи која образује кадрове за потребе Министарства унутрашњих послова, као и у Центру за основну полицијску обуку, који се организационо налази у саставу Министарства унутрашњих послова и бави се обуком кадрова искључиво за потребе полиције – од укупног броја полазника 25% чине жене. Реч је о истој квоти (25%) за студенткиње које се финансирају из буџета, док за самофинансирајуће нема квота (упис се врши према редоследу утврђеном ранг-листом). У Министарству унутрашњих послова реализују се сви нивои обуке за полицијске службенике. Обука се реализује, како на стратегијском, тако и на оперативном нивоу. На неким курсеви-ма које је током протеклих година организовало Министарство унутрашњих послова (нпр: за потребе граничне полиције) родна пропорција полазника је била и 50:50%.

У току 2009. и 2010. године из Управе царина је у разним делегацијама, на конференцијама, семинарима, акцијама и тренинзима у иностранству различитог садржаја учествовало је 66,86% мушкараца и 33,14% жена у односу на укупан број царинских службеника. У истом периоду у разним делегацијама на конференцијама, семинарима, акцијама и тренинзима у иностранству везаним за безбедност, учествовало је 72,96% мушкараца и 27,04% жена у односу на укупан број царинских службеника. У наведеној управи, у току је припрема базе података о броју лица на усавршавању и курсирању у земљи и иностранству (Центар за безбедносне студије – специјалистичке студије – Савремена антикорупцијска методологија и Организовани криминал и тероризам, језици, Оружје двојне намене, Истражне технике, Фалсификати исправа, Кријумчарење оружја, људи, акцизних роба, горива итд.).

У 2009/2010. години, у Министарству финансија, Управа царина је организовала основну обуку за мушкарце и жене који су учествовали на царинском курсу (организује се посебно за полазнике са средњом, вишом и високом стручном спремом) и полагању државног испита. У 2009. години одржана је једна основна обука за учеснике са средњом стручном спремом, у којој је од укупног броја учесника било 63,6% мушкараца и 36,4% жена. У 2010. години, одржана је једна основна обука за учеснике са средњом стручном спремом са процентуалним учешћем 53,3% мушкараца и 46,7% жена у односу на укупан број учесника у обуци. У 2009. и 2010. години основну обуку са средњом стручном спремом завршило је 59,5% мушкарца и 40,5% жена од укупног броја обучених. У 2009. години реализоване су две основне обуке за учеснике са вишом и високом стручном спремом за 65,4% мушкараца 34,6% жена. У 2010. години одржана је једна основна обука за учеснике са вишом и високом стручном спремом за 40% мушкараца и 60% жена од укупног броја учесника у обуци. У 2009. и 2010. години основну обуку са вишом и високом стручном спремом завршило је 60% мушкараца и 40% жена.

Табеларни приказ циљева, активности, носилаца активности и рокова у вези са едукацијом (Табела 6)

VI. ЕДУКАЦИЈА – ОБРАЗОВАЊЕ И УСАВРШАВАЊЕ ПРИПАДНИКА СЕКТОРА БЕЗБЕДНОСТИ					
Стратешки циљ – Едукација жена и мушкараца запослених у сектору безбедности, као и чланова њихових породица о значају већег учешћа жена у решавању питања која се односе на мир, родну равноправност и безбедност					
Редни број	Специфични циљеви	Активности		Носиоци активности и сарадници	Временски оквир
1	2	3		4	5
1	Едукација и подизање свести о значају учешћа жена у процесу одлучивања и руковођења у одбрани и безбедности, ради превазилажења стереотипа и неразумевања	1.1.	Укључивање садржаја о родној равноправности и значају једнаких могућности учешћа жена у одлучивању о безбедносним питањима и одбрани у програме обавезне едукације руководиоца у државној управи, посебно у секторима одбране и безбедности. Укључивање садржаја о значају равноправног учешћа жена у одлучивању о безбедносним питањима и одбрани у програме обавезне едукације запослених у државној управи, посебно у секторима одбране и безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина, Безбедносно-информативна агенција, Министарство просвете и образовне институције у Министарству одбране и Министарству унутрашњих послова, Повереник за заштиту равноправности и Управа за родну равноправност	2010 – 2015.
2	Едукација припадника сектора безбедности и чланова њихових породица за родна питања	2.1.	Створити услове за обуку и едукацију „особа од поверења“ која се бира међу колегама и колегиницама запосленим у сектору безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2011 – 2012.
		2.2.	Организовати периодичну едукацију жена запослених у сектору безбедности и менторски рад за нове жене регруте у вези са правима која проистичу из родне равноправности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		2.3.	Организовати програме за едукацију и подршку члановима породица жена које раде у органима безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.4.	Елиминисати праксу да жене сносе штетне последице због одласка на трудничко, породилско и боловање због болести деце и афирмисати могућности права мушкараца на коришћење боловања због болести деце.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.5.	Пратити број притужби запослених жена у систему безбедности на родну дискриминацију, број притужби на злостављање на раду, као и исходе оваквих пријава.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.6.	Омогућити организовано заступање интереса жена у сектору безбедности кроз оснивање секција жена унутар синдиката или организовање Асоцијације жена у систему одбране и Удружења жена полицајаца.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.7.	Успоставити регионалну сарадњу у погледу интензивније интеграције и видљивости жена у сектору безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.8.	Кандидовати се за учешће на Годишњем састанку Комитета за жене у НАТО који је отворен за чланице ПЗМ	Министарство одбране	2011 – 2015.
		2.9.	Кандидовати се за учешће у раду форума који окупљају жене из сектора безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		2.10.	Формирати јединствену базу података о заступљености жена лидера и стручњака у систему безбедности (војска, полиција, царина, дипломатске и мировне мисије...) и редовно је ажурирати.	Мултисекторско координационо тело за спровођење Националног акционог плана	2010 – 2015.
		2.11.	Увести садржаје о родној равноправности и о родно заснованом насиљу у све нивое обуке, усавршавања и школовања у сектору безбедности.	Министарство просвете, Министарство културе и стручне и образовне институције у друштву	2010 – 2015.
		2.12.	Увести садржаје о родним питањима, родној свести, сексуалној експлоатацији и злостављању у програме обавезног годишњег усавршавања за запослене у сектору безбедности, у складу са улогама појединих државних органа.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.13.	Увести садржаје о родним питањима, родној равноправности и родно заснованом насиљу у програме специјалистичких обука у сектору безбедности, у складу са улогама организационих јединица за које се обука организује.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.14.	Увести садржаје о родним питањима, родној равноправности и родно заснованом насиљу у наставне планове и програме школовања у сектору безбедности, посебно на Криминалистичко-полицијској академији и Војној академији.	Министарство одбране и Министарство унутрашњих послова	2010 – 2015.
		2.15.	Увести садржаје за едукацију запослених о родним питањима, родној свести, сексуалној експлоатацији и злостављању у програме основне обуке за запослене у сектору безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
		2.16.	Увести садржаје о родним питањима у обуку за менаџере/руководећи кадар у сектору безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.17	Увести у тестирања и испите код одлучивања о напредовању на виша руководећа и командна места и питања о родној дискриминацији и о томе како заштитити запослене од ње.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.18.	Одговарајућим едукативним програмима код жена запослених у сектору безбедности, посебно жена у оперативном саставу, систематски подизати свест о одговорности коју оне имају у процесу унапређења родне равноправности, с обзиром на чињеницу да је реч о процесу који је у самом зачетку у сектору безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.
		2.19.	Родно одговорним учинити правила и процедуре за поступање са странкама, локалном популацијом (лични претрес, поступање са жртвама родно заснованог насиља – насиље у породици, сексуални деликти, трафикинг, проституција...)	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015.

VII. МЕДИЈИ – ПРУЖАЊЕ МЕДИЈСКЕ ПОДРШКЕ ЦИЉЕВИМА НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА

Показатељи реалног стања и кључни проблеми

На основу праћења и анализе 19 штампаних медија (12 дневних листова и седам недељника) у периоду од 1. јануара 2010. до 21. јула 2010. године, о систему одбране објављено је укупно 8682 прилога. Од поменутог броја, 77 прилога (приближно 1%) односи се на прилоге у којима се помињу жене.

Повод за објављивање највећег броја прилога у којима се помињу жене у систему одбране били су конкурси Министарства одбране за упис кадета на Војну академију и Војномедицинску академију (32 прилога) и пријем професионалних војника (27 прилога).

Поред тога, министар одбране истакао је улогу жена у систему одбране у 18 забележених прилога (интервјуи и изјаве различитим поводом од којих су највећи публицитет имале оне дате на Конференцији за новинаре посвећеној примени Резолуције 1325 СБ УН о већем укључивању жена у систем безбедности). Обележавање јубилеја Војне академије, такође, био је повод за осврт на улогу жена у систему одбране. Поред тога, припаднице женског пола у систему одбране биле су тема у медијским прилозима појединих удружења.

Директно или индиректно анализирани прилози имали су позитиван одјек у јавности и сугерисали су да Војска Србије има позитиван однос према женама у свом саставу. Из наведеног произилазе позитивне поруке да је Министарство одбране препознало значај учешћа жена у систему одбране, да припадници Војске Србије немају предрасуде према женама официрима које су равноправне са официрима мушког пола и да је Војска Србије отворена за пријем жена.

Осим прилога који говоре о припадницама женског рода кроз податак о броју пријављених кандидаткиња за упис на Војној академији, Војномедицинској академији односно пријем професионалних војника, штампани медији су објавили само шест репортажа о женама у јединицама Војске Србије. Од 77 објављених прилога, жене су у насловима поменуте у 20 прилога.

У јавности као и у медијима уобичајено је да се именицом мушког рода ослобљава и жена јер лингвисти сматрају да је реч о коректној језичкој форми. Стога, медији ретко и недоследно користе именице женског рода за означавање занимања у сектору безбедности. За сада се је у медијима најчешће у употреби именица женског рода „кадеткиња“.

Штампани медији су највише били заинтересовани за жене војне пилоте и за жене војнике из Првог центра за обуку Војске Србије у Сомбору.

Биро за сарадњу са медијима Министарства унутрашњих послова ради посебно на промоцији припадница женског пола у полицији кроз прилоге и текстове о њиховим активностима у свим електронским и писаним медијима и женским магацинима који излазе у Републици Србији, као и у интерном часопису „Полиција данас“ који излази једном месечно.

У 2009. години и 2010. години Министарство финансија – Управа царина је у свом листу „Цариник“ објавила 14 прилога у којима је промовисала успехе у раду жена у Управи царини. Од тога шест прилога односило се на жене које су се бавиле безбедносним питањима.

У 2009. и 2010. години, преко разних штампаних и електронских медија је објављен 31 чланак са изјавама жена запослених у Управи царина.

У Безбедносно-информативној агенцији показатељи реалног стања медијске подршке циљевима Националног акционог плана су садржани у чињеници да су подаци о заступљености жена у Безбедносно-информативној агенцији доступни јавности путем извештаја Безбедносно-информативној агенцији по законској обавези извештавања државним органима и другим заинтересованим органима и удружењима. Дакле, нема законских сметњи да се јавност информише о садржајима о родној равноправности у Безбедносно-информативној агенцији. Ипак, за сада не постоје медијске кампање за промоцију улоге жена у безбедносним службама и пријем жена у радни однос.

Табеларни приказ циљева, активности, носилаца активности и рокова у вези са медијима (Табела 7)

VII. МЕДИЈИ – ПРУЖАЊЕ МЕДИЈСКЕ ПОДРШКЕ ЦИЉЕВИМА НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА					
Стратешки циљ – Медијски подржати остваривање циљева и активности Националног акционог плана у пракси Републике Србије					
Редни број	Специфични циљеви	Активности		Носиоци активности и сарадници	Временски оквир
1	2	3		4	5
1	Информисати јавност о свим аспектима проблема родне равноправности у сектору безбедности	1.1.	Увести садржаје о родној равноправности у све нивое информисања јавности и све видове интерног информисања у сектору безбедности.	Влада у сарадњи са надлежним министарствима и медији	2011– 2013.
		1.2	Медијски промовисати проблеме родне равноправности у средствима информисања унутар система безбедности.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова и Безбедносно-информативна агенција	2010 – 2015
		1.3.	Увести садржаје у средствима информисања унутар система безбедности о родним питањима, родној свести, спречавању и превентивном деловању на сузбијању сексуалног злостављања у сектору безбедности, у складу са улогама појединих државних органа.	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство спољних послова и Безбедносно-информативна агенција.	2010 – 2015.

1	2	3		4	5
2	Медијски промовисати проблеме родне равносправности у средствима информисања у Републици Србији	2.1.	Медијски промовисати Годишње планове за једнаке родне могућности у систему безбедности (запослење, школовање, напредовање, задржавање у служби...).	Министарство одбране, Министарство унутрашњих послова, Министарство финансија – Управа царина и Безбедносно-информативна агенција у сарадњи са медијима.	2010 – 2015.
		2.2.	Медијски промовисати публикације, резултате истраживања, искуства са терена, међународне посете, заједничке састанке и конференције за субјекте безбедности на националном и међународном нивоу који се баве питањима родне равносправности.	Медији	2010 – 2015.
		2.3.	Наставити и унапредити медијске кампање за пријем жена на све нивое школовања и обуке у сектору безбедности и промоцију конструктивне улоге жена у органима безбедности.	Средства информисања у Министарству одбране, Министарству унутрашњих послова, Министарству финансија – Управа царина и Безбедносно-информативној агенцији	2010 – 2015.
		2.4.	Промовисати у медијима рад и активности саветника/саветнице за родну равносправност и тзв. „особе од поверења” и њихову делатност у сектору безбедности.	Медији у сарадњи са Министарством одбране, Министарством унутрашњих послова и Министарством финансија – Управа царина	2011 – 2015.

VIII. ПРИЛОЗИ

Прилог 1.

ПОКАЗАТЕЉИ СПРОВОЂЕЊА НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ПРИМЕНУ РЕЗОЛУЦИЈЕ 1325 СБ УН У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Редни број	ОСНОВНИ ЦИЉ	ПОСЕБНИ ОПЕРАТИВНИ ЦИЉ	АКТИВНОСТ	НОСИЛАЦ АКТИВНОСТИ	САРАЂУЈЕ	ВРЕМЕНСКИ ОКВИР		ИНДИКАТОРИ	СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ СТАЊА	НАДЗОРНИ МЕХАНИЗМИ	ПОТРЕБНИ РЕСУРСИ
						ОД	ДО				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Напомена: Табела служи за ажурирање података на годишњем нивоу у министарствима, управама и агенцији сектора безбедности ради њиховог достављања Мултисекторском координационом телу.

СКРАЋЕНИЦЕ

ЕУ – Европска унија
ЕУЛЕКС – Мисија владавине права Европске уније на Косову
НАТО – Северноатлантски савез
ОЕБС – Организација за европску безбедност и сарадњу
ОМИК – Мисија ОЕБС на Косову и Метохији
ПИС – Привременим институцијама самоуправе (мисли се на Привремене институције албанске самоуправе на Косову и Метохији)
ПзМ – Партнерство за мир
РР механизми – механизми за родну равноправност
РС – Републике Србије
СБ УН – Савет безбедности Уједињених нација
СЕ – Савет Европе
СРЈ – Савезна Република Југославија
СФРЈ – Социјалистичка Федеративна Република Југославија
СЦГ – Србија и Црна Гора
УН – Уједињене нације
УН ДПКО – Сектор за мировне операције Уједињених нација
УНИФЕМ – Развојни фонд Уједињених нација за жене
MONUSCO – Мисија стабилизације Организације Уједињених нација у Демократској Републици Конго
MINUSTAH – Мисија стабилизације Уједињених нација на Хаитију
MINURCAT – Мисија Уједињених нација у Централноафричкој Републици и Чаду
UNMIK – Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову (и Метохији)
UNMIL – Мисија Уједињених нација у Либерiji
UNOCI – Операција Уједињених нација у Обали Слоноваче
UNFICYP – Мировне снаге Уједињених нација на Кипру
UNIFIL – Привремене снаге Уједињених нација у Либану
ФНРЈ – Федеративна Народна Република Југославија
CEDAW – Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена
CSDP – Заједничка безбедносна и одбрамбена политика Европске уније